บทที่ 2
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษา ได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้เรียบเรียง และเสนอตามลำดับหัวข้อดังต่อไปนี้

1. การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา
2. การบริหารงานโดยองค์คณะบุคคล
   2.1 ความหมายของการบริหารงานโดยองค์คณะบุคคล
   2.2 หลักการบริหารงานโดยองค์คณะบุคคล
   2.3 ผลดี ผลเสีย ของการบริหารงานโดยองค์คณะบุคคล
3. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
   3.1 ความเป็นมาของคณะกรรมการสถานศึกษา
   3.2 ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546
   3.3 บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
   3.4 บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาต่อการส่งเสริมภารกิจของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
4. ขอบข่ายและภารกิจการบริหารและจัดการสถานศึกษาของโรงเรียนนิติบุคคล
5. แนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
   6.1 งานวิจัยในประเทศ
   6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

1. การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา

การศึกษาในระดับมัธยมศึกษา เป็นการศึกษาระดับกลางที่เชื่อมต่อระหว่างระดับประถมศึกษาและระดับอุดมศึกษา มีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนมีความรู้ทั้งทางวิชาการและวิชาชีพที่เหมาะสมกับวัน ความต้องการ ความสนใจ และความถนัด เพื่อให้เข้าใจ และรู้จักเลือกอาชีพ

ที่เป็นประโยชน์แก่ตนเอง การจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา มีกรมสามัญศึกษา เป็นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบ โดยมีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนพัฒนาคุณธรรม ความรู้ ความสามารถ และทักษะต่อจากระดับประถมศึกษา ให้ผู้เรียนได้ค้นพบความต้องการ ความสนใจ และความถนัดของตนเอง ทั้งด้านวิชาการ และวิชาชีพและความมีความสามารถในการประกอบการงานและอาชีพตามควรแก่วัย รวมทั้งการศึกษาระดับมัธยมศึกษาเป็นการศึกษาที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษาตามความถนัดและความสนใจ เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาในระดับอุดมศึกษา หรือเพียงพอแก่การประกอบการงาน และประกอบอาชีพตามที่ตนถนัด ทั้งอาชีพอิสระ และรับจ้าง รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และทักษะทางสังคมที่จำเป็นสำหรับการประกอบการงาน อาชีพ และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2535 : 12-13) เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามจุดมุ่งหมายนี้ ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทที่สำคัญยิ่ง เพราะผู้บริหารเป็นนผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดของกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการร่วมกัน (กรมสามัญศึกษา. 2543 : 4)

ในการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษานั้น ได้มีการศึกษาหลายท่านได้จำแนกหน้าที่ของโรงเรียนไว้ต่างกัน ดังนี้

มาโนชย์ เกตุถิรกุล (2539 : 14) ให้ความหมายของการมัธยมศึกษาไว้ว่า การมัธยมศึกษา คือการศึกษาที่วางไว้สำหรับเยาวชนในวัย 12-17 ปี เน้นหนักเพื่อให้เป็นเครื่องมือให้กับการเรียนรู้ แสดงออก และทำความเข้าใจกับสภาพความเป็นไปของชีวิตที่แท้จริง และเป็นการพัฒนาทัศนคติในด้านค้นคิด นิสัยและสาระอันเกี่ยวกับสังคม ร่างกายและสติปัญญา

กรมสามัญศึกษา (2541 : 2) ได้กำหนดยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาของกรมสามัญศึกษาตามแผนพัฒนาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระยะที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) เพื่อให้การดำเนินการศึกษาบรรลุผลตามวิสัยทัศน์การพัฒนาการศึกษาของกรมสามัญศึกษา จึงกำหนดยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาระยะที่ 8 ไว้ 7 ประการคือ

1. จัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง
2. การพัฒนาโรงเรียนให้เป็นอุทยานการศึกษา และโลกแห่งการเรียนรู้
3. พัฒนาโรงเรียนตามเกณฑ์มาตรฐาน
4. พัฒนาบุคลากรทุกกลุ่มทุกระดับ
5. นำเทคโนโลยีมาใช้การจัดการเรียนการสอน การบริหาร และการจัดการ
6. จัดเครือข่ายการเรียนรู้ทั้งทางด้านวิชาการ และบริหารและการจัดการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

7. ให้ชุมชน ท้องถิ่น เอกชน หน่วยงาน หรือองค์การอื่น ๆ มีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษา

โอภาส วัยวัฒน์ (2540 : 10-20) ได้กล่าวถึงการบริหารงานโรงเรียนมัธยมศึกษาว่า มีกรอบการดำเนินงานบริหารโดยแบ่งงาน โรงเรียนมัธยมศึกษาเป็น 4 งาน คือ

1. ฝ่ายธุรการ ดูแลเกี่ยวกับงานสารบรรณ งานการเงิน และบัญชี และงานพัสดุ

2. ฝ่ายวิชาการ ดูแลเกี่ยวกับการเรียนการสอน การวัดผล และการประเมินผลการเรียนการสอน

3. ฝ่ายปกครองนักเรียน ดูแลเกี่ยวกับการปกครองดูแลนักเรียน และการนิเทศติดตามดูแลนักเรียน ให้เป็นผู้มีคุณสมบัติอันพึงประสงค์ตามสังคม และอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

4. ฝ่ายบริการ ดูแลเกี่ยวกับการดำเนินงานต่าง ๆ ที่จะก่อให้เกิดความสะดวก ความคล่องตัว สามารถทำให้ทุกฝ่ายดำเนินการได้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา หมายถึง การดำเนินงานของกลุ่มบุคคล เพื่อพัฒนาหรือบริการการศึกษา ให้สมาชิกในสังคมเพื่อให้เกิดความเจริญงอกงาม เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ภายใต้การแบ่งงานออกเป็น 4 ฝ่าย คือ ฝ่ายธุรการ ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายปกครองนักเรียน และฝ่ายบริการ

การบริหารแนวใหม่ที่จะนำไปสู่การปรับปรุงสภาพการศึกษา คือการปฏิรูประบบโครงสร้างและรูปแบบการบริหารจัดการของสถานศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2543 : 1-16) การปฏิรูปการศึกษา มีการเคลื่อนไหวที่มากหลากหลาย บางแห่งเน้นการปรับปรุงการบริหารภายในสถานศึกษา เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรในสถานศึกษา และภาวะผู้นำบางแห่งวางแผนงบประมาณด้วยตนเอง จะเน้นการกระจายอำนาจจากหน่วยงานส่วนกลางไปสู่กิจกรรมต่าง ๆ ในระดับสถานศึกษา เช่น การพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาบุคลากร และการแนะแนวนักเรียนในระดับสถานศึกษา การกระจายอำนาจการบริหารจัดการที่สถานศึกษา เป้าหมายสุดท้าย คือ เพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน และการบริหารจัดการที่สถานศึกษายังทำให้เกิดการปฏิรูประบบบริหารด้วยการกระจายอำนาจ และลดระเบียบต่าง ๆ ลง เพื่อให้บริหารสถานศึกษามีประสิทธิภาพมากขึ้น

วาร์นีย์ (Varney. 1997 : 152) ได้เสนอรูปแบบการบริหารจัดการที่สถานศึกษาไว้ 4 แบบ แต่ละรูปแบบมีความแตกต่างกันตามมิติต่าง ๆ เช่น ใครเป็นผู้ริเริ่มเกี่ยวข้องกับใคร ควบคุมในเรื่องใดเป็นต้น ซึ่งแต่ละรูปแบบจะสะท้อนความสนใจในเรื่องที่แตกต่างกัน ดังนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

รูปแบบที่ 1 การบริหารแบบประชาธิปไตย เป็นการบริหารที่ให้บุคลากรในสถานศึกษาทั้งหมดเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เป็นรูปแบบที่ได้รับการสนับสนุนจากสหภาพครูในสหรัฐอเมริกา

รูปแบบที่ 2 การบริหารที่ครูใหญ่เป็นผู้ชี้นำ เป็นการบริหารด้วยการปรึกษาหารือกับบุคลากรในสถานศึกษาและผู้ปกครองนักเรียน แต่การตัดสินใจเป็นอำนาจของครูใหญ่และผู้บริหารเป็นผู้ชี้ขาด

รูปแบบที่ 3 การบริหารโดยคณะผู้ปกครอง โดยทั่วไปคณะผู้ปกครองจะมาจากการเลือกตั้ง เพื่อลดบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษา ในบางกรณีการบริหารตามรูปแบบนี้อาจปรับให้คล้ายกับการบริหารสถานศึกษาในกำกับของรัฐ

รูปแบบที่ 4 การบริหารโดยคณะกรรมการในพื้นที่สถานศึกษาที่มีอำนาจการดำเนินงานที่จำกัด แต่มีอิทธิพลต่อพื้นที่โดยรอบสถานศึกษานั้น เช่น การตัดสินใจเกี่ยวกับการศึกษาเฉพาะทางการตัดสินใจในเรื่องค่าใช้จ่ายที่ส่งจากเขตพื้นที่การศึกษาไปยังสถานศึกษาเป็นต้น

นอกจากนี้ **วาร์นีย์** (Varney) ได้กล่าวถึงการตัดสินใจระดับสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพมุ่งเน้นหลักการ 3 ประการ คือ

1. ประสิทธิภาพในการบริหาร การบริหารที่มีประสิทธิภาพส่วนใหญ่เลียนแบบจากวงการธุรกิจ การตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินงานขององค์กรจะขึ้นกับบุคคลที่เขารู้ดีที่สุดว่า เขาต้องการอะไร โดยอาศัยหลักการตลาด และการแข่งขัน และเชื่อว่าการตัดสินใจในระดับผู้ให้บริการจะช่วยให้สถานศึกษาสามารถใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน

2. ประสิทธิภาพของการจัดสถานศึกษา คาดหวังว่าการกระจายอำนาจจะทำให้มีหลักสูตรที่ยืดหยุ่นมากขึ้น และสามารถตอบสนองต่อการเรียนของเด็กเป็นรายบุคคล และคาดหวังว่าจะมีนวัตกรรมต่าง ๆ เพิ่มในอัตราสูงขึ้น เพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน มีคุณธรรม และพันธสัญญาที่ต้องดำเนินงานให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแก่นักเรียน

3. การมีส่วนร่วม การกระจายอำนาจต้องการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของบุคคลในระดับสถานศึกษา แต่จะมีใครเกี่ยวข้อง และร่วมตัดสินใจในเรื่องใดอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับเรื่องที่จะนำมาเสนอ การตัดสินใจส่วนใหญ่จะเน้นที่ครูในฐานะเป็นผู้ให้บริการ และสร้างผลผลิต

2. การบริหารงานโดยองค์คณะบุคคล

การบริหารงานในลักษณะนี้เรียกว่า "การบริหารโดยองค์คณะบุคคลหรือการบริหารงานในรูปคณะกรรมการ" ซึ่งเป็นรูปแบบการบริหารที่เปิดโอกาสให้บุคคลหลายคนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน และวางแนวทางไปสู่การปฏิบัติ ก่อให้เกิดผลดีในการบริหาร และเป็นไปอย่างรอบคอบ ทุกคนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ หากพิจารณาทางด้านการศึกษาจะ พบว่า การบริหารการศึกษาเป็นกิจกรรมที่มีความสลับซับซ้อนกว่าการบริหารงานอื่น จำเป็นต้องอาศัยรูปแบบการบริหารที่มีประสิทธิภาพ เพราะการบริหารงานในรูปแบบนี้ จะจัดโครงสร้างการบริหารให้องค์กณะบุคคลหรือคณะกรรมการมีส่วนในการวินิจฉัย ตัดสินใจและกำหนดนโยบายในส่วนที่มีความสำคัญ และต้องอาศัยการพิจารณาอย่างรอบคอบซึ่งจะช่วยให้การตัดสินใจนั้นละเอียดถี่ถ้วน โอกาสผิดพลาดน้อย เกิดผลดีอย่างยิ่งต่อการบริหารงาน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ . 2536 : 113)

2.1 ความหมายของการบริหารงานโดยองค์คณะบุคคล

ความหมายของคณะกรรมการ ปัจจุบันแนวคิดต่อการบริหารงานในรูปของคณะกรรมการหรือการทำงานเป็นทีม (Team Work) หรือเป็นกลุ่ม เป็นที่นิยมในองค์การต่าง ๆ มากขึ้นเป็นลำดับ โดยเฉพาะการบริหารงานด้านการศึกษา ซึ่งนักวิชาการแสดงทรรศนะไว้ ดังนี้

พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน (2539 : 13) บัญญัติความหมายของคำว่าคณะกรรมการว่า หมายถึง กลุ่มบุคคลที่รวมกันเพื่อการอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งได้รับการเลือกหรือได้รับแต่งตั้งเข้าเป็นคณะทำงานร่วมกันทำงาน หรือกระทำการบางอย่างที่ได้รับมอบหมาย

ธงชัย สันติวงษ์ (2537 : 273) ให้ความเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานโดยคณะบุคคล ว่า การแก้ปัญหาและการตัดสินใจโดยคณะกรรมการจะกระทำได้ดีกว่าบุคคล คณะกรรมการเป็นสื่อกลางที่ดีที่สุดในการรวบรวมผู้เชี่ยวชาญจากส่วนต่าง ๆ ขององค์การให้ร่วมกันแก้ปัญหาให้มีประสิทธิภาพแต่ขณะเดียวกันการบริหารโดยคณะกรรมการอาจนำไปสู่ความขัดแย้งเกี่ยวกับเรื่องอำนาจได้ง่าย เมื่อผู้บริหารแข่งขันอำนาจหน้าที่ระหว่างกัน การตัดสินใจอาจล่าช้า เนื่องจากการประชุมแต่ละครั้งใช้เวลามาก

Decaro (1976 : 1321-A) แสดงทรรศนะเกี่ยวกับการบริหารงานโดยคณะกรรมการว่าเป็นการเน้นถึงความสำคัญของการร่วมมือ การบริหารงานโดยคณะบุคคลจะประสบผลสำเร็จต้องใช้เวลาในการตัดสินใจสำหรับกลุ่มผู้บริหารเพิ่มขึ้นอีก ให้คำแนะนำแก่กระบวนการกลุ่มมีบรรยากาศเป็นกันเอง มีความจริงใจ ทุกคนมีส่วนร่วมและเสนอแนะว่า

1. ควรใช้คำว่า "การบริหารโดยกลุ่มบุคคล (Group)" แทนคำว่า "การบริหารงานโดยคณะบุคคล (Team)"

2. ก่อนที่จะนำระบบบริหารงานโดยกลุ่มมาใช้ ควรพิจารณาว่าองค์การนั้น ๆ มีพฤติกรรมพร้อมที่จะรับบริหารโดยกลุ่มบุคคลหรือไม่

3. การตรวจสอบระบบบริหาร เช่น การบริหารโดยวัตถุประสงค์ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารโดยกลุ่มบุคคลได้สะดวกขึ้น

4. สมาชิกต้องรับผิดชอบต่อคณะรวมทั้งนโยบายการบริหารงานบุคคล

5. ผู้บริหารต้องรับผิดชอบต่องานบริการนักเรียนสมาชิกร่วมงานและเป้าหมายโครงการต่าง ๆ

6. ผู้บริหารธุรการเป็นหัวใจสำคัญของกลุ่มในการวางแผน งบประมาณ ระเบียบ การซื้อ นโยบายการจัดการก่อสร้างที่เป็นความรับผิดชอบของกลุ่ม

7. คณะบริหารต้องรับผิดชอบในโครงการเรียนการสอน

8. โครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ต้องได้รับความร่วมมือจากคณะผู้บริหาร

จากที่กล่าวมาข้างต้นจึงอาจสรุปได้ว่า คณะกรรมการ หมายถึง กลุ่มบุคคลหนึ่งที่รวมกันตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป เพื่อร่วมกันปฏิบัติงานในองค์การให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ โดยพิจารณาปัญหา แก้ปัญหา ตัดสินใจ โดยคณะบุคคลจะกระทำได้ดีกว่าบุคคล การทำงานร่วมกันให้เกิดประสิทธิภาพ ต้องอาศัยความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของสมาชิก และมีความมุ่งมั่นที่จะทำเพื่อประโยชน์ขององค์การอันเป็นส่วนรวม

2.2 หลักการบริหารงานโดยองค์คณะบุคคล

เนื่องจากการบริหารงานโดยองค์คณะบุคคลหรือคณะกรรมการมีรูปแบบของการบริหารโดยอาศัยความคิด ความร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจ ระหว่างบุคคลหลาย ๆ คน ทำให้เกิดความเชื่อมั่นว่าการบริหารงานในรูปแบบดังกล่าว มีประสิทธิภาพมากกว่ารูปแบบอื่น ดังจะเห็นได้ในปัจจุบันว่า จะเป็นองค์การธุรกิจ หรือองค์การรัฐวิสาหกิจ เช่น การรถไฟแห่งประเทศไทย องค์การขนส่งมวลชนแห่งประเทศไทย การสื่อสารแห่งประเทศไทย หรือแม้กระทั่งสถาบันทางราชการระดับท้องถิ่น เช่น โรงเรียนหรือหน่วยงานทางการศึกษาอื่น ๆ ของรัฐได้ให้ความสำคัญในเรื่องของการบริหารงานโดยองค์คณะบุคคล ดังที่นักการศึกษาหลายท่านได้แสดงทรรศนะเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536 : 114-115) ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญและจุดเด่นของการบริหารงานโดยองค์คณะบุคคล ดังนี้

1. การตัดสินใจมีคุณภาพดีขึ้น เพราะการบริหารงานโดยองค์คณะบุคคลประกอบด้วยบุคคลหลายฝ่าย ซึ่งมีความรู้และทรรศนะที่กว้างขวาง ผลการพิจารณาตัดสินใจย่อมดีกว่าการตัดสินใจโดยบุคคลเพียงคนเดียว

2. การยอมรับในผลงานที่สูงขึ้น เนื่องจากหลายคนมีส่วนร่วมในการดำเนินการทำให้เกิดความผูกพันและมองผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นเป็นของกลุ่มหรือของคณะกรรมการนั้น

3. การประสานงานดีขึ้น เพราะบุคคลหลายฝ่ายได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน และแก้ปัญหาร่วมกันทำให้เกิดความเข้าใจตรงกัน รับรู้การดำเนินงานในแนวทางเดียวกัน

4. การกระจายอำนาจมีมากขึ้น เนื่องจากอำนาจของคณะกรรมการมิใช่เป็นบุคคลเพียงคนเดียว

จากความสำคัญดังกล่าวแล้ว สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่จัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาโดยตรง จึงได้กำหนดรูปแบบของการบริหารการประถมศึกษา ให้เป็นแบบการบริหารโดยองค์การบุคคล รวม 5 ระดับ คือ ระดับชาติ ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ระดับกลุ่มโรงเรียน และระดับโรงเรียน (พิสมัย ถีกะแก้ว. 2533 : 163 –165) และในแต่ละระดับจะมีคณะกรรมการบริหารที่มีองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาแตกต่างกันออกไป (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2536 : 120 – 129) ดังนี้

1. **ระดับชาติ** การบริหารการประถมศึกษาในระดับนี้ ได้รวมหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการประถมศึกษาเข้าด้วยกัน แล้วจัดตั้งเป็นสำนักงานมีฐานะเป็นกรมในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ เรียกว่า สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งภายใต้การควบคุมของคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (กปช. ซึ่งเป็นกรรมการนโยบายและมีเลขาธิการคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติเป็นผู้บังคับบัญชาควบคุมดูแล)

2. **ระดับจังหวัด** มีสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเป็นหน่วยงานรับผิดชอบในการจัดการประถมศึกษาในเขตจังหวัด ตามนโยบายและมาตรฐานที่คณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติกำหนด โดยคณะกรรมการการประถมศึกษาจังหวัดเป็นกรรมการบริหารและผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดเป็นกรรมการและเลขานุการ และรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการ ขึ้นตรงต่อเลขาธิการคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

3. **ระดับอำเภอหรือกิ่งอำเภอ** มีสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอหรือกิ่งอำเภอ เป็นหน่วยงานบริหารสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด มีหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอหรือกิ่งอำเภอ เป็นผู้บังคับบัญชาควบคุมดูแลโดยทั่วไป ซึ่งราชการของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอหรือกิ่งอำเภอขึ้นตรงต่อสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด

4. **ระดับกลุ่มโรงเรียน** ตามพระราชบัญญัติคณะกรรมการประถมศึกษา พ.ศ. 2523 ได้กำหนดเกี่ยวกับกลุ่มโรงเรียนไว้ในหมวดที่ 4 คือ มาตรา 29 ให้รวมโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ แล้วแต่กรณีและวิธีแบ่งกลุ่มโรงเรียนอำนาจหน้าที่ของกลุ่มโรงเรียน อำนาจหน้าที่ของกลุ่มโรงเรียนและการเลือกประธานกลุ่มโรงเรียนให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติกำหนด

5. **ระดับโรงเรียน** การบริหารงานในโรงเรียนประถมศึกษามีผู้บริหารโรงเรียน ได้แก่ ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ หรือผู้อำนวยการโรงเรียน เป็นผู้บังคับบัญชาควบคุม ดูแลการปฏิบัติงานของครูภายในโรงเรียน เพื่อให้บังเกิดผลดีต่อการเรียนการสอนตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรประถมศึกษา และมีคณะกรรมการสถานศึกษาประถมศึกษา เข้ามามีส่วนร่วมจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาร่วมกับครูอาจารย์ในโรงเรียน

จากรูปแบบการบริหารการประถมศึกษาดังกล่าว จะเห็นว่าโครงสร้างและระบบการบริหารการประถมศึกษาในปัจจุบันมีลักษณะเป็นการบริหารแบบองค์คณะบุคคลตั้งแต่ระดับชาติจนถึงระดับโรงเรียน ดังภาพประกอบ 1 (แผนพัฒนาการศึกษาฉบับที่ 8 พ.ศ. 2540-2544)

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

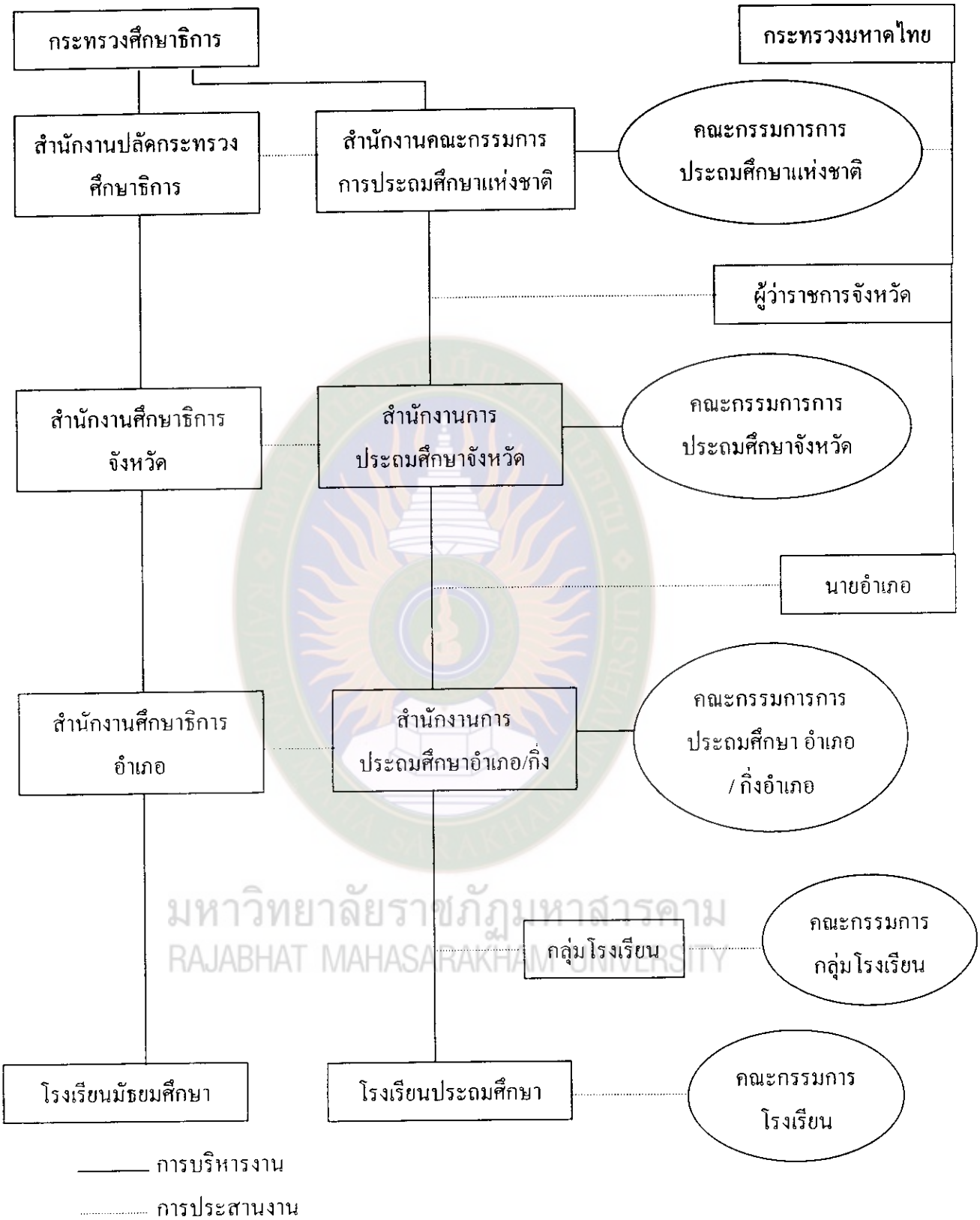

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาพที่ 1 ระบบการบริหารการศึกษาของคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

หลักการบริหารงานโดยองค์คณะบุคคลหรือคณะกรรมการ เป็นที่ทราบทั่วไปแล้วว่า การบริหารองค์การที่ดีจะต้องเกิดความร่วมมือหรือการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายในองค์การซึ่งต้องทำด้วยความรอบคอบ อย่างพินิจพิเคราะห์ เพราะหากเกิดความเสียหายขึ้นย่อมหมายถึงความสูญเสียของสมาชิกทุกคน ดังนั้น สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536 : 113-114) จึงให้แนวทางการบริหารไว้ ดังนี้

1. การบริหารงานลักษณะนี้จะประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

1.1 สำนักงาน ทำหน้าที่ปฏิบัติงานประจำและบริหารงานโดยตรง

1.2 คณะกรมการ ซึ่งประกอบด้วยผู้เกี่ยวข้อง และผู้แทนฝ่ายปฏิบัติ ทำหน้าที่บริหารงานทางอ้อม โดยใช้การประชุม วินิจฉัย ตัดสินใจ หรือวางแนวทางการบริหารเพื่อให้สำนักงานนำไปดำเนินการ

2. การดำเนินการที่จะทำให้เกิดผลดี มีปัญหาน้อย จำเป็นต้องกำหนดบทบาทอำนาจหน้าที่ในเชิงปฏิบัติของทั้งสำนักงานและคณะกรรมให้ชัดเจน

3. สำนักงานและคณะกรรมการจะต้องดำเนินการตามบทบาท อำนาจหน้าที่ให้สอดคล้องสัมพันธ์กัน โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับองค์การเป็นสำคัญ

4. การเสนอเรื่องต่าง ๆ เพื่อให้คณะกรรมการพิจารณาเป็นหน้าที่ของสำนักงานที่จะต้องเสนอข้อมูลและพร้อมที่จะชี้แจงเหตุผลให้ชัดเจน

5. การพิจารณา วินิจฉัย ตัดสินใจ หรือกำหนดนโยบายการปฏิบัติของคณะกรรมการนั้นจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของเหตุผลและระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องด้วยความจริงใจ และมติที่ประชุมควรมาจากการยอมรับกันด้วยเหตุผลมากกว่ามติจากการลงคะแนนเสียง

6. การดำเนินงานของสำนักงานคณะกรรมการจะต้องมีกติการ่วมกัน และปฏิบัติตามกติกานั้นด้วยความจริงใจ ซื่อสัตย์และยุติธรรม คำนึงถึงผลประโยชน์ต่อส่วนรวมมากกว่าส่วนตน

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

จากหลักการบริหารทั้ง 6 ประการดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นความจำเป็นที่สมาชิกขององค์การจะต้องรู้หลักการบริหารดังกล่าว เพราะหากหน่วยงานหรือองค์การดำเนินงานผิดพลาด อย่างไร ก็ย่อมที่จะได้รับการทักท้วงหรือเสนอแนะจากคณะกรรมการ และในขณะเดียวกันคณะกรรมการก็จะต้องตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตนเองเป็นอย่างดี มิฉะนั้นอาจเป็นอุปสรรคในการดำเนินงานและส่งผลเสียต่อส่วนรวม ดังจะเห็นได้จากผลการดำเนินงานที่ผ่านมานั้น ได้ก่อให้เกิดปัญหาการปฏิบัติระหว่างสำนักงานกับคณะกรรมการ สรุปได้ 3 ประการ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2536 : 119)

1. ความไม่เข้าใจในบทบาทอำนาจหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการ จนทำให้เกิดการก้าวก่ายหน้าที่ซึ่งกันและกัน เช่น

1.1 สำนักงานจะต้องเสนอชื่อเพื่อให้คณะกรรมการพิจารณา แต่บางครั้งคณะกรรมการเป็นผู้เสนอเสียเอง

1.2 สำนักงานเสนอเรื่องที่มิใช่อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการให้คณะกรรมการพิจารณา

1.3 คณะกรรมการนำเสนอเรื่องที่เป็นหน้าที่ของสำนักงานที่ต้องปฏิบัติมาปฏิบัติเสียเอง

2. กรรมการบางคนใช้อำนาจและหน้าที่ที่มีอยู่เพื่อประโยชน์ต่อตนเองและพวกพ้อง

3. การพิจารณาตัดสินใจ และการวินิจฉัยของคณะกรรมการ บ่อยครั้งที่ลืมนึกถึงประโยชน์ของนักเรียนซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายที่จะได้รับ ทำให้การบริหารโดยองค์คณะบุคคลไม่ส่งผลดีต่อนักเรียนเท่าที่ควร

2.3 ผลดี ผลเสียของการบริหารงานโดยองค์คณะบุคคล

การบริหารโดยองค์คณะบุคคลหรือคณะกรรมการเป็นลักษณะการบริหารอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งกำลังได้รับความนิยมค่อนข้างมากในหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนซึ่งมีกระจายอยู่ทั่วโลก เป็นต้นว่าด้านหน่วยงานทางการศึกษาด้านการทหาร ด้านสื่อสารมวลชน หรือองค์การธุรกิจต่าง ๆ อย่างไรก็ตามแม้การบริหารในรูปแบบดังกล่าวจะมีผลดีอยู่มาก ผลเสียก็พบว่ามีอยู่หลายประการ ดังที่นักการศึกษาหลาย ๆ ท่าน ได้แสดงทรรศนะไว้ ดังนี้

กำธร กิตติภูมิชัย (2524 : 61) ให้ความเห็นเกี่ยวกับคณะกรรมการว่าคณะกรรมการเป็นระบบการทำงานแบบหนึ่ง ซึ่งมีความสำคัญและมีประโยชน์ต่อการบริหารงาน เพราะการบริหารงานจำเป็นต้องใช้รู้ ความสามารถ และเทคโนโลยีมากขึ้น ตลอดทั้งความรู้ทั่วไป ความรู้เฉพาะอย่าง ฉะนั้นการทำงานโดยอาศัยบุคคลหลายคนหลายฝ่ายร่วมกันพิจารณา ย่อมจะทำให้ได้ผลงานที่ดีหลักการที่ดี แต่ถ้าหากการจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นมาง่ายเกินไป เพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ซึ่งเป็นปัญหาที่ผู้บริหารไม่สามารถตัดสินใจได้ ย่อมจะทำให้บทบาทของคณะกรรมการด้อยคุณค่าลงไป จึงสรุปว่าการบริหารในรูปคณะกรรมการมีผลดี คือ

1. คณะกรรมการเป็นเครื่องมือที่ดีในการประสานงาน เพราะคณะกรรมการประกอบด้วยเจ้าหน้าที่หรือบุคคลหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องในเรื่องที่จะดำเนินการหรือตัดสินใจทำให้การพิจารณาวินิจฉัยได้ผลดีมากกว่าบุคคลเพียงคนเดียว

2. คณะกรรมการเป็นเครื่องมือที่จะเป็นหลักประกันในความยุติธรรม เพราะในการพิจารณาปัญหาใด ๆ จะต้องมีการอภิปรายให้เหตุผลและลงมติ

3. เป็นการร่วมกันวินิจฉัยด้วยความรอบรู้ ซึ่งจะทำให้ได้ข้อสรุปตามจุดมุ่งหมาย และมีประสิทธิภาพ

4. เป็นเครื่องมือในการตัดสินใจของผู้บังคับบัญชา เพราะคณะกรรมการจะต้องวินิจฉัยกลั่นกรองอย่างดี และมีเหตุผลมากที่สุดทำให้การตัดสินใจของผู้บังคับบัญชาถูกต้องยุติธรรม

5. เป็นการนำความรู้ ความสามารถของคนมาใช้ให้เป็นประโยชน์ เพราะคนที่มีความรู้ ความสามารถเป็นจำนวนมาก ไม่มีโอกาสที่จะแสดงออก ถ้าหากได้ใช้ความรู้ความสามารถที่มีอยู่ก็จะเป็นประโยชน์มาก

6. ระบบคณะกรรมการเป็นการป้องกันความลำเอียง ความเข้าใจผิด และอคติได้ เพราะไม่ได้เกิดจากการตัดสินใจหรือการพิจารณาจากบุคคลเพียงคนเดียว

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528 ก : 58-59) แสดงความคิดเห็นว่า การบริหารงานหรือการตัดสินใจ โดยคณะกรรมการก่อให้เกิดผลดีหลายประการดังนี้

1. จากผลการวิจัยพบว่า การตัดสินใจโดยกลุ่มตามปกติจะดีกว่าการตัดสินใจโดยบุคคล เนื่องจากมีข้อมูลและความคิดเห็นกว้างขวางกว่า เมื่อเปรียบเทียบการตัดสินใจในลักษณะต่าง ๆ พบว่า

1.1 บุคคลที่มีความสามารถยอดเยี่ยมจะตัดสินใจได้ดีกว่ากลุ่ม ทั้งในแง่ความฉับไวและประสิทธิภาพ

1.2 โดยทั่วไปบุคคลในระดับปานกลางจะตัดสินใจได้เร็วกว่ากลุ่ม แต่มีข้อผิดพลาดมากกว่า

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

1.3 กลุ่มโดยทั่วไปจะตัดสินใจได้ถูกต้องกว่า แต่ช้ากว่าบุคคล

2. การตัดสินใจโดยกลุ่มจะนำไปสู่การประสานงานที่ดี เพราะผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เกิดการรับรู้ มีความเข้าใจ และยอมรับในมติหรือข้อตกลงในสิ่งที่จะร่วมกัน

3. การตัดสินใจโดยกลุ่มจะนำไปสู่การปฏิบัติงานร่วมกันได้ เพราะได้มีการสื่อสาร 2 ทาง จนเกิดความเข้าใจในสิ่งที่จะปฏิบัติ และผู้ปฏิบัติได้รับรู้แน่ชัดถึงบทบาทหน้าที่ต้องปฏิบัติงานร่วมกัน เป็นการลดปัญหาข้อขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นเนื่องจากความเข้าใจบทบาทและวิธีปฏิบัติที่ไม่ตรงกัน

4. การตัดสินใจโดยกลุ่มเป็นการพัฒนาตัวบุคคลที่ร่วมอยู่ในกลุ่มตัดสินใจ เพราะได้มีโอกาสรับฟังข้อมูลอย่างกว้างขวาง ได้ร่วมแสดงความคิดเห็นในวิถีทางที่ถูกต้อง เรียนรู้การตัดสินใจที่ดีกว่า

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528 ก : 59-60)

สรุปว่าการตัดสินใจโดยคณะกรรมการมีผลเสียหลายประการ ดังนี้

1. เสียเวลาและค่าใช้จ่ายมาก การตัดสินใจในรูปกรรมการเป็นกิจกรรมที่ต้องเสียเวลาทั้งในการเตรียมการประชุม เวลาที่ใช้ในการประชุม ซึ่งผู้ที่เข้าประชุมส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่มีภารกิจต่าง ๆ มากอยู่แล้ว นอกจากนั้นยังมีค่าใช้จ่ายเป็นเบี้ยประชุมและค่าใช้จ่ายอื่น ๆ อีกมาก ถ้าการประชุมไม่เป็นประโยชน์ก็อาจไม่คุ้มค่าใช้จ่าย

2. ผู้ร่วมตัดสินใจอาจใช้การประนีประนอมแทนการใช้เหตุผล เนื่องจากเหตุผลต่าง ๆ เช่น เกรงใจ ไม่อยากเสียเวลา ไม่เห็นเป็นเรื่องสำคัญที่เกี่ยวข้องกับตน เป็นต้น

3. ยากที่จะกำหนดความรับผิดชอบ เพราะผลการตัดสินใจเป็นของคณะบุคคล เมื่อไม่ได้รับการนำไปปฏิบัติแล้ว เกิดข้อเสียหายขึ้น คณะกรรมการก็มักจะไม่ดำเนินการหรือกำหนดมาตรฐานการให้มีการนำไปปฏิบัติ หรือไม่สามารถดำเนินการให้มีผู้รับผิดชอบในความผิดพลาดที่เกิดขึ้น

4. ทำให้เรื่องล่าช้า ยืดเยื้อ ในกรณีที่ไม่สามารถหาข้อยุติได้

5. อาจถูกอิทธิพลของบุคคลหรือกลุ่มผลประโยชน์ครอบงำ เช่น อิทธิพลจากประชากลุ่มผลประโยชน์มากภายภายในคณะกรรมการที่มีประโยชน์เกี่ยวข้อง ทำให้ผลการตัดสินใจไม่อยู่บนพื้นฐานของเหตุผล

6. การควบคุมโดยประธานทำได้ยากในการตัดสินใจบางเรื่อง เช่น การพิจารณาความดีความชอบ ซึ่งมีผู้ได้ประโยชน์เสียประโยชน์

7. มักไม่มีการติดตามผลให้มีการนำมติที่ประชุมไปปฏิบัติ

8. ถ้าการแบ่งงานไม่ชัดเจนและเข้าใจไม่ตรงกัน การปฏิบัติงานของคณะกรรมการอาจมีลักษณะซ้ำซ้อนกับหน้าที่ของผู้บริหาร หรือหน้าที่ขององค์การที่รับผิดชอบโดยตรงในกิจการนั้นอยู่แล้ว

การบริหารงานโดยคณะบุคคล หรือคณะกรรมการแม้จะมีผลเสียอยู่บ้าง ถ้าหากคณะกรรมการพยายามที่จะดำเนินการบริหารงาน หรือพยายามตัดสินใจบนพื้นฐานของความถูกต้อง ใช้เหตุผลพิจารณา ปราศจากอคติใด ๆ และทุกคนทำงานด้วยความจริงใจ มุ่งประโยชน์เพื่อส่วนรวมและฝักใฝ่ความยุติธรรม ไม่ใช้อารมณ์ และแสดงบทบาทหน้าที่ที่เหมาะสมตามที่ได้รับมอบหมาย ภารกิจของกลุ่มก็จะบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

165511

3. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.1 ความเป็นมาของคณะกรรมการสถานศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2543 : 5-11)

คณะกรรมการสถานศึกษาเป็นคณะบุคคลซึ่งมีความสำคัญที่จะทำหน้าที่กำกับ และส่งเสริมกิจการของสถานศึกษาในฐานะที่เป็นองค์กรอย่างเป็นทางการที่จะมีส่วนร่วมกับชุมชนในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชนที่เป็นสมาชิกของชุมชน

คณะบุคคลที่ทำหน้าที่ในลักษณะดังกล่าวมีมาตั้งแต่อดีต แต่ลักษณะบทบาทและภารกิจมีความแตกต่างกันไปบ้างในแต่ละช่วง ดังนี้

ในอดีตจนถึงปัจจุบัน พ.ศ. 2428 ศูนย์กลางการศึกษาอยู่ในชุมชน มีวัด บ้าน ร่วมกันจัดการศึกษา ไม่มีกฎเกณฑ์ระเบียบปฏิบัติที่ชัดเจน แต่เป็นการดำเนินการที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในสังคมนั้น ๆ

พ.ศ. 2428 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงส่งเสริมให้การจัดการศึกษาที่มีระบบมีระเบียบปฏิบัติที่แน่นอนมากขึ้น และในปี 2442 ได้แต่งตั้งกรรมการตำบล ประกอบด้วยกรรมการ 3 คน คือ กำนัน หรือหัวหน้าตำบล 1 คน เจ้าอธิการวัด ซึ่งเป็นเจ้าคณะในตำบล 1 รูป และแพทย์ประจำตำบล 1 คน มีหน้าที่จัดตั้งโรงเรียน ทำนุบำรุง หาเด็กเข้าเรียน หาครูมาสอนในโรงเรียน เรียกโรงเรียนที่ตั้งขึ้นนี้ว่า โรงเรียนประชาบาล ซึ่งดำรงอยู่ได้โดยอาศัยทุนทรัพย์ของประชาชน

พ.ศ. 2524 มีการประกาศใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการแต่งตั้งคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา พุทธศักราช 2525 โดยมีสาระสำคัญที่กำหนดแนวทางการสรรหา จำนวน คุณสมบัติ วาระและการพ้นตำแหน่ง รวมทั้งได้กำหนดบทบาทหน้าที่ไว้อย่างชัดเจน

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

พ.ศ. 2539 กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้มีระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วย คณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา พุทธศักราช 2539 เนื่องด้วยมีข้อมูลจากผลการวิจัยมากมายยืนยันว่าการดำเนินของคณะกรรมการการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษายังไม่เกิดผลสำเร็จเท่าที่ควร ทั้งความพร้อมในการดำเนินการ การมีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการศึกษาในโรงเรียน ความพึงพอใจในผลงานของตนเอง การให้คำปรึกษาแนะนำแก่โรงเรียนในการกำหนดแนวทางในการพัฒนา ฯลฯ ประกอบกับมีกระแสความต้องการให้คณะกรรมการประจำโรงเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนมากขึ้น

พ.ศ. 2540 มีการประกาศใช้ธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาซึ่งสอดคล้องกับระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา พุทธศักราช 2539 เพื่อให้เกิดผลการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม กระทรวงศึกษาธิการและสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จึงได้จัดการประชุมทางไกล เรื่องบทบาทคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษาตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ซึ่งเป็นการจัดประชุมสัมมาผู้บริหารโรงเรียนและประธานคณะกรรมการโรงเรียนพร้อมกันทั่วประเทศ ผ่านทางสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 11 และวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยที่มีการถ่ายทอดสดเสียงทั่วประเทศ เมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม 2541

หลังจากคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษาได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาร่วมกับโรงเรียน ได้มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางดำเนินการ และผลการดำเนินการมากมาย ผลจากการวิจัยมีหลายประการน่าสนใจ คือ การปฏิบัติงานของคณะกรรมการโรงเรียนในส่วนโครงสร้างของคณะกรรมการโรงเรียนเป็นไปตามระเบียบที่กำหนดไว้ แต่การปฏิบัติงานของคณะกรรมการโรงเรียนยังเน้นด้านการสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียนมากกว่ากำหนดนโยบายและการร่วมในการพัฒนาการเรียนการสอน จากผลการวิจัยดังกล่าว ประกอบกับมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่เน้นหลักการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชุมชน การกระจายอำนาจในการจัดการศึกษา รวมทั้งการพัฒนาองค์กรชุมชนให้มีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งตนเองได้ และสามารถจัดการศึกษาในชุมชนได้ ทำให้กระทรวงศึกษาธิการประกาศใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 เมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม 2543 ที่เน้นการมีส่วนร่วมของบุคคลในชุมชนหลายฝ่ายให้เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการจัดการศึกษาของชุมชน และเป็นระเบียบคณะกรรมการสถานศึกษาฉบับแรกที่กำหนดให้ผู้หญิงสามารถเข้ามามีบทบาทในการเป็นกรรมการสถานศึกษา ทำให้ผู้หญิงมีโอกาสมากขึ้นในการทำงานเพื่อชุมชนและโรงเรียน รวมทั้งทำให้คณะกรรมการสถานศึกษามีบทบาทมากขึ้นในการจัดการศึกษาของท้องถิ่น และจะมีบทบาทมากขึ้นตามลำดับ โดยเฉพาะเมื่อมีการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้อย่างเต็มรูปแบบในปี พ.ศ. 2545

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ในคู่มือการปฏิบัติงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547 : 21-22) ได้กล่าวถึงสภาพการเป็นองค์คณะบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมกับสถานศึกษาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ที่เป็นปัญหาอุปสรรคต่อการบริหารจัดการแบบองค์คณะบุคคลในระดับสถานศึกษาสรุปได้ดังนี้

1. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยังขาดความชัดเจนเรื่องบทบาทหน้าที่ว่าตนเองจะทำอะไร ทำอย่างไร และทำเพื่ออะไร

2. บุคคลที่เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานส่วนใหญ่ได้รับการร้องขอจากสถานศึกษามากกว่าได้รับการคัดสรรจากกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างแท้จริง ทำให้ขาดความกระตือรือร้นในการทำหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. วิธีการทำงานร่วมกันของคณะกรรมสถานศึกษาขั้นพื้นฐานการยังขาดทักษะ และประสบการณ์ เช่น ทักษะร่วมประชุมตัดสินใจ เป็นต้น

4. สถานศึกษาส่วนหนึ่งยังคิดว่าคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นเพียงผู้สนับสนุนด้านทรัพยากรทางการศึกษา มากกว่าเป็นผู้ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินงาน ร่วมรับผลที่เกิดขึ้น

5. กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานส่วนหนึ่งยังคิดว่าการบริหารจัดการศึกษาเป็นหน้าที่ของสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นเพียงที่ปรึกษาหรือผู้ปฏิบัติตามการร้องขอจากสถานศึกษา

6. กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานแต่ละคนมีภาระงานมาก การประชุมจึงขาดความต่อเนื่องและความพร้อมเพรียง

7. ระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหารขาดคุณภาพ จึงเป็นจุดอ่อนที่สำคัญของการบริหารจัดการ การนำข้อมูลไปใช้ในการพิจารณาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการตัดสินใจ การแก้ปัญหาหรือพัฒนาการศึกษา ส่วนใหญ่จึงอยู่บนพื้นฐานของความรู้สึกและประสบการณ์เดิม

8.ในอดีตสถานศึกษาขาดความคล่องตัวในการบริหาร ปัจจุบันสถานศึกษาเป็นนิติบุคคล มีความคล่องตัวสูง สามารถบริหารกิจการได้ด้วยตนเอง แต่กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานบางส่วนยังขาดความชัดเจนในบทบาทที่ต้องมีการกำกับ ส่งเสริม และสนับสนุนจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างใกล้ชิด

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

อย่างไรก็ตาม สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ นับเป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่เห็นความสำคัญของคณะกรรมการโรงเรียนและเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษามากที่สุด นับแต่ครั้งที่เป็นการศึกษาประชาบาล หรือการศึกษาของ ประชาชนก็มีคณะกรรมการตำบลเป็นผู้จัดการศึกษาในโรงเรียน ต่อมาเมื่อมีการประกาศใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียน พ.ศ. 2525 ก็มีคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนเป็นผู้เข้ามาร่วมมือกับโรงเรียนในการจัดการศึกษา ต่อมาเมื่อมีการประกาศใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการโรงเรียน พ.ศ. 2539 ก็มีคณะกรรมการโรงเรียนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการจัดการศึกษา และปัจจุบันเมื่อมีการประกาศใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษา พ.ศ. 2543 ซึ่งมี

คณะกรรมการสถานศึกษาที่จะเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนที่จัดการศึกษาขึ้นพื้นฐานมากขึ้น การจัดการศึกษาที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงนับวันแต่จะมากและเพิ่มพูนขึ้นตามลำดับ

3.2 กฎกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 39 ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไปยังคณะกรรมการ และสำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง มาตรา 40 ให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาของแต่ละสถานศึกษา เพื่อทำหน้าที่กำกับ และส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ มาตรา 57 ให้หน่วยงานทางการศึกษาระดมทรัพยากรบุคคลในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยนำประสบการณ์ความรอบรู้ ความชำนาญ และภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคคลดังกล่าว มาใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษา และยกย่องเชิดชูผู้ที่ส่งเสริม และสนับสนุนการจัดการศึกษา มาตรา 58 ให้มีการระดมทรัพยากร และการลงทุนด้านงบประมาณการเงิน และทรัพย์สินทั้งจากรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัว ชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันอื่น ๆ และต่างประเทศมาใช้จัดการศึกษา

จากพระราชบัญญัติการศึกษาฉบับนี้พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาจะเป็นผู้มีบทบาทมาก ในการมีส่วนร่วมการบริหารงานวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไปของโรงเรียนในรูปคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามที่กฎหมายบัญญัติ เพื่อให้การบริหาร และการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 และมาตรา 40 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กับมาตรา 8 และมาตรา 38 วรรคสองและวรรคสามแห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการออกกฎกระทรวงไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ในกฎกระทรวงนี้

"ผู้ปกครอง" หมายความว่า บิดามารดาหรือบิดาหรือมารดา ซึ่งเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองหรือผู้ปกครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของนักเรียน และให้หมายความรวมถึงบุคคลที่นักเรียนอยู่ด้วยเป็นประจำ หรือที่นักเรียนอยู่รับใช้การงาน

"ครู" หมายความว่า บุคลากรวิชาชีพซึ่งทำหน้าที่หลักทางด้านการเรียนการสอน และการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ ในสถานศึกษาของรัฐ

"สถานศึกษา" หมายความว่า โรงเรียน วิทยาลัยหรือหน่วยงานการศึกษาที่เรียกชื่ออย่างอื่นของรัฐ ที่มีอำนาจหน้าที่หรือมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ได้รับงบประมาณจากรัฐแต่ละแห่ง ยกเว้นสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยและศูนย์การเรียน

"สถานศึกษาขนาดเล็ก" หมายความว่า สถานศึกษาที่มีนักเรียนไม่เกินสามร้อยคน

"สถานศึกษาขนาดใหญ่" หมายความว่า สถานศึกษาที่มีนักเรียนเกินกว่าสามร้อยคนขึ้นไป

"องค์กรชุมชน" หมายความว่า ชุมชนหรือองค์กรที่มีประชาชนรวมตัวกันไม่น้อยกว่าสิบห้าคน เพื่อดำเนินกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมและชุมชนโดยส่วนรวมอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่าหนึ่งปี มีผลงานที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารับรองและมีที่ตั้งแน่นอน อยู่ในท้องที่ตำบลหรือแขวงที่เป็นภูมิลำเนาของนักเรียนในสถานศึกษา หรือท้องที่ตำบลหรือแขวงที่สถานศึกษาตั้งอยู่

"องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น" หมายความว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา และองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นอื่น ที่ได้รับการจัดตั้งตามกฎหมายซึ่งสถานศึกษาตั้งอยู่

"ศิษย์เก่า" หมายความว่า ผู้ที่สถานศึกษารับรองว่าสำเร็จการศึกษาจากหรือเคยศึกษาในสถานศึกษานั้น

"คณะกรรมการ" หมายความว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานแต่ละแห่ง

"กรรมการ" หมายความว่า กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานแต่ละแห่ง

"ผู้อำนวยการ" หมายความว่า ผู้อำนวยการสถานศึกษาแต่ละแห่ง

"ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา" หมายความว่า ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาที่สถานศึกษาตั้งอยู่

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ข้อ 2 ในสถานศึกษาขนาดเล็กให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจำนวนเก้าคน และสถานศึกษาขนาดใหญ่ให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจำนวนสิบห้าคน ประกอบด้วย

1. ประธานกรรมการ
2. กรรมการที่เป็นผู้แทนผู้ปกครอง จำนวนหนึ่งคน
3. กรรมการที่เป็นผู้แทนครู จำนวนหนึ่งคน
4. กรรมการที่เป็นผู้แทนองค์กรชุมชน จำนวนหนึ่งคน
5. กรรมการที่เป็นผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวนหนึ่งคน
6. กรรมการที่เป็นผู้แทนศิษย์เก่า จำนวนหนึ่งคน
7. กรรมการที่เป็นพระภิกษุสงฆ์ และหรือผู้แทนองค์กรศาสนา ในพื้นที่จำนวนหนึ่งรูปหรือหนึ่งคนสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก และจำนวนสองรูปหรือสองคนสำหรับสถานศึกษาขนาดใหญ่
8. กรรมการที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนหนึ่งคนสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก และจำนวนหกคนสำหรับสถานศึกษาขนาดใหญ่
9. ผู้อำนวยการ เป็นกรรมการและเลขานุการ

ข้อ 3 ประธานกรรมการและคณะกรรมการตามข้อ 2 (2) (3) (4) (5) (6) (7) และ (8) ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

1. มีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบปีบริบูรณ์
2. ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย
3. ไม่เป็นคนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
4. ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ
5. ไม่เป็นคู่สัญญากับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษานั้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นประธานกรรมการหรือกรรมการผู้ใดมีลักษณะต้องห้ามตาม (5) ต้องออกจากการเป็นบุคคลซึ่งมีลักษณะต้องห้ามหรือแสดงหลักฐานให้เป็นที่เชื่อได้ว่าตนได้เลิกประกอบกิจการหรือการใด ๆ อันมีลักษณะต้องห้ามดังกล่าวแล้ว ต่อผู้อำนวยการภายในสิบห้าวันนับแต่วันได้รับการแต่งตั้ง หากมิได้ดำเนินการดังกล่าวให้ถือว่าผู้นั้นไม่เคยได้รับการแต่งตั้งเป็นประธานหรือกรรมการ

ข้อ 4 นอกจากคุณสมบัติตามข้อ 3 แล้ว

(1) กรรมการตามข้อ 2 (2) ต้องเป็นผู้ปกครองตามทะเบียนนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในสถานศึกษานั้น และไม่เป็นครู เจ้าหน้าที่ หรือลูกจ้างของสถานศึกษา ที่ปรึกษาหรือผู้เชี่ยวชาญซึ่งมีสัญญาจ้างกับสถานศึกษานั้น

(2) กรรมการตามข้อ 2 (3) ต้องเป็นครู

(3) กรรมการตามข้อ 2 (4) ต้องไม่เป็นครู เจ้าหน้าที่ หรือลูกจ้างของสถานศึกษาที่ปรึกษาหรือผู้เชี่ยวชาญซึ่งมีสัญญาจ้างกับสถานศึกษานั้น

(4) กรรมการตามข้อ 2 (6) ต้องเป็นผู้ที่เคยศึกษาหรือสำเร็จการศึกษาจากสถานศึกษานั้น และไม่เป็นครู เจ้าหน้าที่ หรือลูกจ้าง ที่ปรึกษาหรือผู้เชี่ยวชาญซึ่งมีสัญญาจ้างกับสถานศึกษานั้น

(5) กรรมการตามข้อ 2 (8) ต้องไม่เป็นกรรมการสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาเกินกว่าสามแห่งขึ้นไปในเวลาเดียวกัน และไม่เป็นครู เจ้าหน้าที่ หรือลูกจ้างของสถานศึกษาที่ปรึกษาหรือผู้เชี่ยวชาญซึ่งมีสัญญาจ้างกับสถานศึกษานั้น

ข้อ 5 ให้ผู้อำนวยการดำเนินการสรรหาและเลือกประธานกรรมการและกรรมการตามหลักเกณฑ์และวิธีการ ดังต่อไปนี้

(1) ในการสรรหาและเลือกกรรมการตามข้อ 2 (2) (3) และ (6) ให้บุคคลแต่ละประเภทเสนอชื่อผู้ที่เห็นสมควรเป็นกรรมการ ซึ่งมีคุณสมบัติตามข้อ 3 และข้อ 4 จากนั้นให้ผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อเลือกกันเองให้เหลือประเภทละหนึ่งคน ทั้งนี้โดยให้แต่ละประเภทแยกกันดำเนินการ

(2) ในการสรรหาและเลือกกรรมการตามข้อ 2 (4) ให้องค์กรชุมชนเสนอชื่อผู้ที่เห็นสมควรเป็นกรรมการ ซึ่งมีคุณสมบัติตามข้อ 3 และข้อ 4 จากนั้นให้ผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อเลือกกันเองให้เหลือจำนวนหนึ่งคน

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ในกรณีไม่มีองค์กรชุมชนในท้องที่ตำบล หรือแขวงที่เป็นภูมิลำเนาของนักเรียนในสถานศึกษาหรือตำบลหรือแขวงที่สถานศึกษาตั้งอยู่ หรือมีแต่ไม่เสนอชื่อผู้แทนเข้ารับเลือกเป็นกรรมการให้ผู้อำนวยการสรรหาผู้แทนองค์กรชุมชนในท้องที่ตำบลหรือแขวงใกล้เคียง หรือในท้องที่ตำบลหรือแขวงของเขตพื้นที่การศึกษาใกล้เคียงเป็นกรรมการผู้แทนองค์กรชุมชนในสถานศึกษานั้น

(3) การสรรหาและเลือกกรรมการตามข้อ 2 (5) ให้ดำเนินการโดยสภาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น

(4) การสรรหาและเลือกกรรมการตามข้อ 2 (8) ให้ดำเนินการโดยการพิจารณาร่วมกันของผู้ที่ได้รับการสรรหาและได้รับเลือกให้เป็นกรรมการ ตามข้อ 2 (2) (3) (4) (5) (6) (7) และกรรมการตามข้อ 2 (9) ให้ได้จำนวนสองคนสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก และจำนวนเจ็ดคน สำหรับสถานศึกษาขนาดใหญ่

(5) การสรรหาและการเลือกประธานกรรมการ ให้ผู้ได้รับเลือกให้เป็นกรรมการตามข้อ 2 (2) (3) (4) (5) (6) (7) (8) และกรรมการตามข้อ 2 (9) ร่วมกันเลือกประธานกรรมการจากผู้ที่ได้รับเลือกเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

(6) ให้ผู้อำนวยการเสนอรายชื่อผู้ที่ได้รับการสรรหาและได้รับเลือกตาม (1) ถึง (5) ต่อผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อพิจารณาแต่งตั้งเป็นประธาน

ข้อ 6 หลักเกณฑ์และวิธีการสรรหาและการเลือกกรรมการ นอกจากที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงนี้ ให้เป็นไปตามประกาศของสถานศึกษา

ข้อ 7 ประธานกรรมการและกรรมการตามข้อ 2 (2) (3) (4) (5) (6) (7) และ (8) มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสี่ปี และอาจได้รับแต่งตั้งใหม่อีกได้ แต่จะดำรงตำแหน่งเกินสองวาระติดต่อกันมิได้

นอกจากการพ้นตำแหน่งตามวาระ ประธานกรรมการและกรรมการตามข้อ 2 (2) (3) (4) (5) (6) (7) และ (8) พ้นจากตำแหน่งเมื่อ

(1) ตาย

(2) ลาออก

(3) คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาให้ออกเพราะบกพร่องต่อหน้าที่ ทำให้เสื่อมเสียต่อสถานศึกษาหรือหย่อนความสามารถ

(4) ขาดคุณสมบัติตามข้อ 3 หรือข้อ 4

(5) พ้นจากการเป็นพระภิกษุเฉพาะกรรมการซึ่งเป็นผู้แทนที่เป็นพระภิกษุสงฆ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ข้อ 8 ในกรณีที่ประธานกรรมการหรือกรรมการตามข้อ 2 (2) (3) (4) (5) (6) (7) หรือ (8) พ้นจากตำแหน่งก่อนครบวาระ ให้ดำเนินการสรรหา เลือก และแต่งตั้งประธานกรรมการหรือกรรมการแทนภายในเก้าสิบวัน เว้นแต่วาระของกรรมการแหลืออยู่ไม่ถึงหนึ่งร้อยแปดสิบวัน จะไม่ดำเนินการก็ได้

ให้ผู้ซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งแทนอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของผู้ซึ่งตนแทน

ในกรณีที่ประธานกรรมการ และกรรมการตามวรรคหนึ่งจะพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ให้ดำเนินการสรรหากรรมการใหม่ภายในเก้าสิบวันก่อนวันครบวาระ และให้ผู้ซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าประธานกรรมการ และกรรมการซึ่งแต่งตั้งใหม่เข้ามารับหน้าที่

ข้อ 9 สถานศึกษาที่มีสภาพและลักษณะการปฏิบัติงานแตกต่างจากสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยทั่วไป ซึ่งไม่สามารถแต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษาได้ครบองค์ประกอบตามกฎกระทรวงนี้ การกำหนดองค์ประกอบ อำนาจหน้าที่ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหาและจำนวนกรรมการในแต่ละลักษณะ และประเภทของสถานศึกษา ให้เป็นไปตามระเบียบของคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ให้ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาเป็นผู้มีอำนาจในการประกาศให้สถานศึกษาใดเป็นสถานศึกษาที่มีสภาพและลักษณะการปฏิบัติงานแตกต่างจากสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยทั่วไป

ข้อ 10 ในวาระเริ่มแรกให้ผู้อำนวยการดำเนินการสรรหา และเลือกประธานกรรมการและกรรมการให้แล้วเสร็จภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่กฎกระทรวงนี้ใช้บังคับ

ข้อ 11 ในวาระเริ่มแรกกรรมการตามข้อ 2 (3) ยังไม่ต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพจนกว่าคุรุสภาจะกำหนดให้มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ ตามกฎหมายว่าด้วยสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา

ข้อ 12 ให้เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีอำนาจตีความ และวินิจฉัยปัญหาอันเกี่ยวกับการปฏิบัติการ หรือการดำเนินการสรรหา การเลือกประธานกรรมการและกรรมการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงนี้

3.3 บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ บุคคลที่มีความตั้งใจเสียสละและอุทิศตนเพื่อเข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาการศึกษาของชุมชนและท้องถิ่นตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546 เป็นผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งจากผู้บังคับบัญชาเหนือสถานศึกษาขึ้นไปหนึ่งระดับ ซึ่งมีบทบาทหน้าที่ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546 สอดคล้องกับมาตรา 40 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่กำหนดให้ทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา ดังนี้

บทบาทหน้าที่ ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	บทบาทหน้าที่ ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
1. ด้านวิชาการ	**1. ด้านวิชาการ**
1.1 พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและความต้องการของผู้เรียน ชุมชนและท้องถิ่น	1.1 ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะในการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและความต้องการของผู้เรียน ชุมชนและท้องถิ่น
1.2 จัดการเรียนการสอน สภาพแวดล้อม บรรยากาศการเรียนการสอนที่เหมาะสม และส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตลอดจนการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง	1.2 ให้ข้อเสนอแนะ และส่งเสริมสนับสนุนในการจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม กระบวนการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ เพื่อการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง
1.3 จัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และรายงานผลการประเมินให้คณะกรรมการสถานศึกษารับทราบ	1.3 รับทราบ และให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดระบบและการดำเนินการตามระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
2. ด้านงบประมาณ	**2. ด้านงบประมาณ**
2.1 จัดตั้งและรับผิดชอบการใช้จ่ายงบประมาณของสถานศึกษา ตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนด	2.1 ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดตั้งและการใช้จ่ายงบประมาณของสถานศึกษา
2.2 ออกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ และแนวปฏิบัติ ฯลฯ เกี่ยวกับการบริหารการเงินและการจัดหารายได้จากทรัพย์สินของสถานศึกษา ทั้งนี้ ตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนด	2.2 ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะในการออกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการบริหารการเงินและการจัดหารายได้จากทรัพย์สินของสถานศึกษาหรือปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับเรื่องนี้ตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนด

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

บทบาทหน้าที่ ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	บทบาทหน้าที่ ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. ด้านการบริหารงานบุคคล ดำเนินการตามที่กำหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากำหนด	**3. ด้านการบริหารงานบุคคล** ปฏิบัติตามที่กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
4. ด้านการบริหารทั่วไป 4.1 จัดทำนโยบาย แผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายและแผน ของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รวมทั้งความต้องการของชุมชน และท้องถิ่น	**4. ด้านการบริหารทั่วไป** 4.1 ให้ความเห็น เสนอแนะ และให้คำปรึกษาในการจัดทำนโยบาย แผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายและแผนของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รวมทั้งความต้องการของชุมชน และท้องถิ่น
4.2 ดำเนินการและกำกับ ติดตามและประเมินผลงานตามแผน โครงการของสถานศึกษา	4.2 รับทราบ ให้ความเห็น และข้อเสนอแนะในการปรับปรุง และพัฒนาคุณภาพการศึกษาและกิจการของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับกฎหมาย กฎ ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง ตลอดจนนโยบาย และแผนของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และความต้องการของชุมชน และท้องถิ่น และรายงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เมื่อสถานศึกษาไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง ตลอดจนนโยบายและแผนของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และความต้องการของชุมชน และท้องถิ่น

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

บทบาทหน้าที่ ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	บทบาทหน้าที่ ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
4.3 ระดมทรัพยากร เพื่อการศึกษา รวมทั้งปกครองดูแลบำรุงรักษา ใช้ และจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษาตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนด	4.3 ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะ ประสานส่งเสริม สนับสนุนเกี่ยวกับการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษารวมทั้งปกครองดูแลบำรุงรักษา ใช้ และจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษาตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนด
4.4 ออกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ แนวปฏิบัติ ฯลฯ ในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ตามกำหมาย ระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนด	4.4 ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะ และให้คำปรึกษาในการออกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ แนวปฏิบัติ ฯลฯ ในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษา ตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนด
4.5 ส่งเสริมความเข้มแข็งในชุมชน และสร้างความสัมพันธ์กับสถาบันอื่น ๆ ในชุมชนและท้องถิ่น	4.5 ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะ และให้คำปรึกษาในการส่งเสริมความเข้มแข็งในชุมชน และสร้างความสัมพันธ์กับสถาบันอื่น ๆ ในชุมชนและท้องถิ่น
4.6 ปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับกิจการของสถานศึกษาหรือตามที่ได้รับมอบหมายและตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนด	4.6 ปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับกิจการของสถานศึกษา ตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนด ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ในกรณีที่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเห็นว่าการดำเนินงานของสถานศึกษาไม่สอดคล้องหรือไม่ปฏิบัติตาม กฎหมาย กฎ ระเบียบ ประกาศ หลักเกณฑ์ นโยบาย ให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เสนอความเห็นดังกล่าวให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารับทราบเพื่อพิจารณาสั่งการให้สถานศึกษาปฏิบัติให้เป็นตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ฯลฯ ต่อไป

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในความคาดหวังของการปฏิรูปการศึกษา

การกำกับ สนับสนุนและส่งเสริมกิจการของสถานศึกษาเป็นบทบาท หน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานภายใต้กรอบของกฎหมายที่กำหนด เป็นภารกิจหลักของการทำงานร่วมกับสถานศึกษาในฐานะเป็นผู้มีส่วนได้เสียในการจัดการศึกษาร่วมกัน ดังนั้น ความคาดหวังที่มีต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สรุปได้ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 : 22)

1. มีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะในการทำงานร่วมกับสถานศึกษา และมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

2. มีความกระตือรือร้น เต็มใจ อุทศ ทุ่มเทและเสียสละเวลาที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาร่วมกับสถานศึกษา

3. มีปฏิสัมพันธ์ที่เคารพสิทธิพื้นฐานซึ่งกันและกัน

4. ยอมรับความสามารถของบุคคลที่มีความแตกต่างกัน

ปัญหาและอุปสรรคของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจากอดีตถึงปัจจุบัน

สภาพการเป็นองค์คณะบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมกับสถานศึกษาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ที่เป็นปัญหาอุปสรรคต่อการบริหารจัดการแบบองค์คณะบุคคลในระดับสถานศึกษา สรุปได้ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการสถานขั้นพื้นฐาน. 2547 : 21 - 22)

1. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยังขาดความชัดเจนเรื่องบทบาทหน้าที่ ว่าตนเองจะทำอะไร ทำอย่างไร และทำเพื่ออะไร

2. บุคคลที่เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการส่วนใหญ่ได้รับการร้องขอจากสถานศึกษามากกว่าได้รับการคัดสรรจากกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างแท้จริง ทำให้ขาดความกระตือรือร้นในการทำหน้าที่ของคณะกรรมการ

3. วิธีการทำงานร่วมกันของคณะกรรมการยังขาดทักษะ และประสบการณ์ เช่น ทักษะร่วมประชุมตัดสินใจ เป็นต้น

4. สถานศึกษาส่วนหนึ่งยังคิดว่าคณะกรรมการฯ เป็นเพียงผู้สนับสนุนด้านทรัพยากรทางการศึกษามากกว่าเป็นผู้ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินงาน ร่วมรับผลที่เกิดขึ้น

5. กรรมการสถานศึกษาส่วนหนึ่งยังคิดว่าการบริหารจัดการศึกษาเป็นหน้าที่ของสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นเพียงที่ปรึกษาหรือเป็นผู้ปฏิบัติตามการร้องขอจากสถานศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

6. กรรมการสถานศึกษาแต่ละคนมีภาระงานมาก การประชุมจึงขาดความต่อเนื่องและความพร้อมเพรียง

7. ระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหารขาดคุณภาพ จึงเป็นจุดอ่อนที่สำคัญของการบริหารจัดการนำข้อมูลไปใช้ในการพิจารณาของคณะกรรมการเพื่อการตัดสินใจ การแก้ปัญหาหรือพัฒนางานการศึกษา ส่วนใหญ่จึงอยู่บนพื้นฐานของความรู้สึก และประสบการณ์เดิม

8. ในอดีตสถานศึกษาขาดความคล่องตัวในการบริหาร ปัจจุบันสถานศึกษาเป็นนิติบุคคล มีความคล่องตัวสูง สามารถบริหารกิจการได้ด้วยตนเอง แต่กรรมการสถานศึกษาบางส่วนยังขาดความชัดเจนในบทบาทที่จะต้องมีการกำกับ ส่งเสริม และสนับสนุนจากคณะกรรมการสถานศึกษาอย่างใกล้ชิด

3.4 บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาต่อการส่งเสริมภารกิจของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการการสถานขั้นพื้นฐาน. 2547 : 22 - 24)

สถานศึกษาเป็นหน่วยงานหลักในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้บรรลุตามความมุ่งหมายของการปฏิรูปการศึกษาตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง จึงกำหนดให้มีคณะกรรมการซึ่งเป็นองค์คณะบุคคลทำหน้าที่กำกับ และส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษาให้เป็นไปตามนโยบายมาตรฐานในการบริหารจัดการทางการศึกษา ทั้งนี้ การดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จนั้น สถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรมีรูปแบบ วิธีการทำงานที่ประสานสอดคล้องกันโดยมีจุดหมายเพื่อการพัฒนาการศึกษา ให้บรรลุผลตามที่ร่วมกันกำหนดขึ้น โดยในส่วนของสถานศึกษาควรมีบทบาทในการส่งเสริมภารกิจของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่จะเข้ามาร่วมสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าในกิจการของสถานศึกษา ดังนี้

1. ความเป็นนิติบุคคลของสถานศึกษาเป็นเรื่องใหม่ กรรมการสถานศึกษาบางท่านอาจไม่เข้าใจบทบาทตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ประกาศ และคำสั่งของตน และของสถานศึกษาในระยะเริ่มแรกเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่สถานศึกษาจะต้องจัดประชุมทำความเข้าใจในบทบาทของแต่ละฝ่ายร่วมกัน

2. สร้างความตระหนักต่อบุคลากรและชุมชน ถึงบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาที่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ เพื่อพัฒนาองค์คณะบุคคลและสถานศึกษาสู่คุณภาพที่คาดหวัง

3. จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบาย และแผนของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษา โดยทบทวนสาระของแผนพัฒนาร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อปรับให้เกิดเป็นแผนร่วมของสถานศึกษากับคณะกรรมการสถานศึกษา

4. จัดทำรายละเอียดงบประมาณและรับผิดชอบการจ่ายงบประมาณของสถานศึกษา โดยเสนอขอรับคำแนะนำจากคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อการปรับขยายทิศทางและรูปแบบวิธีการระดม และใช้ทรัพยากรเพื่อการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

5. จัดทำรายละเอียด แผนงาน โครงการ และประมาณการค่าใช้จ่าย ที่จะระดมทุนจากผู้ปกครอง เพื่อขอรับความเห็นและข้อเสนอแนะจากคณะกรรมการสถานศึกษา

6. พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา นำเสนอคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อรับข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เพื่อปรับปรุงและพัฒนาให้เหมาะสม

7. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ บรรยากาศสิ่งแวดล้อมทางวิชาการที่เหมาะสม และเอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ ตลอดจนส่งเสริมโอกาสการเรียนรู้และพัฒนาตนเองของผู้เรียนให้เต็มศักยภาพ ทั้งนี้ ควรรายงานให้คณะกรรมการสถานศึกษารับทราบอย่างสม่ำเสมอ เพื่อการร่วมคิด ร่วมพัฒนา ร่วมรับผิดชอบ และร่วมภาคภูมิใจ

8. ออกระเบียบและข้อบังคับต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับของทางราชการ

9. จัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและให้ความร่วมมือในการประเมินคุณภาพการศึกษาจากหน่วยงานภายนอก รวมทั้งการรายงานผลการประเมินต่อคณะกรรมการสถานศึกษา

10. จัดและพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหาร เพื่อให้เป็นพื้นฐานการตัดสินแก้ปัญหาหรือพัฒนาการศึกษาร่วมกันและขจัดซึ่งการใช้ความคิดเห็นบนความรู้สึกและประสบการณ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

11. พัฒนา ปรับปรุง ระบบสื่อสารระหว่างบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องให้เหมาะสม เพื่อให้คณะกรรมการและบุคลากรได้มีโอกาสสื่อความหมายทั้งทางตรง และทางอ้อม จนสามารถทำความเข้าใจในข้อมูลเหตุผลต่าง ๆ นำไปสู่การพัฒนากิจการสถานศึกษาร่วมกันได้

12. แต่งตั้ง มอบหมายให้มีคณะอนุกรรมการ หรือคณะทำงาน เพื่อสนองตอบต่อการพัฒนางานคณะกรรมการสถานศึกษา และการนำมติที่ประชุมคณะกรรมการสถานศึกษามาขยายผลสู่การปฏิบัติให้สอดคล้องกับกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ของทางราชการ

13. รายงานผลการปฏิบัติงานของสถานศึกษา ต่อคณะกรรมการสถานศึกษาตามความเหมาะสม

14. เสนอแผนการประชุมคณะกรรมการให้มีความต่อเนื่อง จัดระเบียบวาระการประชุม นำเสนอประธานกรรมการสถานศึกษา และดำเนินการสนับสนุนการประชุมตั้งแต่การเตรียมการก่อนประชุม ระหว่างประชุม สรุปรายงานการประชุม และแจ้งรายงานการประชุมอย่างเป็นระบบ

4. ขอบข่ายและภารกิจการบริหารและจัดการสถานศึกษาของโรงเรียนนิติบุคคล

ขอบข่ายและภารกิจการบริหารและจัดการสถานศึกษาของโรงเรียนนิติบุคคล ประกอบด้วย 4 ภารกิจงาน ดังนี้

4.1 การบริหารวิชาการ

แนวคิด

งานวิชาการเป็นงานหลัก หรือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุด ด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารและการจัดการ สามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนการวัดผล ประเมินผล รวมทั้งการวัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียน
ชุมชน ท้องถิ่น ได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้สถานศึกษาบริหารงานด้านวิชาการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว และสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน สถานศึกษา ชุมชน และท้องถิ่น

2. เพื่อให้การบริหารและจัดการศึกษาของสถานศึกษาได้มาตรฐานและมีคุณภาพ สอดคล้องกับระบบประกันคุณภาพการศึกษา และการประเมินคุณภาพภายใน เพื่อพัฒนาตนเอง และการประเมินจากหน่วยงานภายนอก

3. เพื่อให้สถานศึกษาพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนจัดปัจจัยเกื้อหนุน การพัฒนาการเรียนรู้ที่สนองความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ

4. เพื่อให้สถานศึกษาได้ประสานความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาและของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่น ๆ อย่างกว้างขวาง

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ขอบข่าย/ภารกิจ

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
3. การวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน
4. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
5. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
6. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้
7. การนิเทศการศึกษา
8. การแนะแนวการศึกษา
9. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
10. การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน
11. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น
12. การส่งเสริม และสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

4.2 การบริหารงบประมาณ

แนวคิด

การบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษามุ่งเน้นความเป็นอิสระ ในการบริหารจัดการมีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ ยึดหลักการบริหารมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์และบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ให้มีการจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา รวมทั้งจัดหารายได้จากบริการมาใช้บริหารจัดการเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา ส่งผลให้เกิดคุณภาพที่ดีขึ้นต่อผู้เรียน

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้สถานศึกษาบริหารงานด้านงบประมาณมีความเป็นอิสระ คล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้
2. เพื่อให้ได้ผลผลิต ผลลัพธ์เป็นไปตามข้อตกลงการให้บริการ
3. เพื่อให้สถานศึกษาสามารถบริหารจัดการทรัพยากรที่ได้อย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ

ขอบข่าย/ภารกิจ

1. การจัดทำและเสนอของบประมาณ
    1.1 การวิเคราะห์และพัฒนานโยบายทางการศึกษา
    1.2 การจัดทำแผนกลยุทธ์หรือแผนพัฒนาการศึกษา
    1.3 การวิเคราะห์ความเหมาะสมการเสนอของบประมาณ
2. การจัดสรรงบประมาณ
    2.1 การจัดสรรงบประมาณในสถานศึกษา
    2.2 การเบิกจ่ายและการอนุมัติงบประมาณ
    2.3 การโอนเงินงบประมาณ
3. การตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการใช้เงินและผลการดำเนินงาน
    3.1 การตรวจสอบติดตามการใช้เงินและผลการดำเนินงาน
    3.2 การประเมินผลการใช้เงินและผลการดำเนินงาน
4. การระดมทรัพยากร และการลงทุนเพื่อการศึกษา
    4.1 การจัดการทรัพยากร
    4.2 การระดมทรัพยากร
    4.3 การจัดหารายได้และผลประโยชน์
    4.4 กองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา
    4.5 กองทุนสวัสดิการเพื่อการศึกษา
5. การบริหารการเงิน
    5.1 การเบิกเงินจากคลัง
    5.2 การรับเงิน
    5.3 การเก็บรักษาเงิน
    5.4 การจ่ายเงิน
    5.5 การนำส่งเงิน
    5.6 การกันเงินไว้เบิกเหลื่อมปี
6. การบริหารบัญชี
    6.1 การจัดทำบัญชีการเงิน
    6.2 การจัดทำรายงานทางการเงินและงบการเงิน
    6.3 การจัดทำและจัดหาแบบพิมพ์บัญชี ทะเบียน และรายงาน

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

7. การบริหารพัสดุและสินทรัพย์

7.1 การจัดทำระบบฐานข้อมูลสินทรัพย์ของสถานศึกษา

7.2 การจัดหาพัสดุ

7.3 การกำหนดแบบรูปรายการหรือคุณลักษณะเฉพาะและจัดซื้อจัดจ้าง

7.4 การควบคุมดูแล บำรุงรักษา และจำหน่ายพัสดุ

4.3 การบริหารงานบุคคล

แนวคิด

การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา เป็นภารกิจสำคัญที่มุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองภารกิจของสถานศึกษา เพื่อดำเนินการด้านการบริหารงานบุคคลให้เกิดความคล่องตัว อิสระภายใต้กฎหมาย ระเบียบ เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ได้รับการพัฒนา มีความรู้ ความสามารถ มีขวัญกำลังใจ ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ มีความมั่นคงและก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้การดำเนินงานด้านการบริหารงานบุคคลถูกต้อง รวดเร็วเป็นไปตามหลัก ธรรมาภิบาล

2. เพื่อส่งเสริมบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถและมีจิตสำนึกในการปฏิบัติภารกิจที่รับผิดชอบให้เกิดผลสำเร็จตามหลักการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์

3. เพื่อส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาปฏิบัติงานเต็มตามศักยภาพโดยยึดมั่นในระเบียบวินัย จรรยาบรรณ อย่างมีมาตรฐานแห่งวิชาชีพ

4. เพื่อให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติงานได้ตามมาตรฐานวิชาชีพได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ มีความมั่นคงและความก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ขอบข่าย/ภารกิจ

1. การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง

2. การสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง

3. การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ

4. วินัยและการรักษาวินัย

5. การออกจากราชการ

4.4 การบริหารทั่วไป

แนวคิด

การบริหารทั่วไปเป็นงานเกี่ยวข้องกับการจัดระบบบริหารองค์กร ให้บริการบริหารงานอื่น ๆ บรรลุผลตามมาตรฐาน คุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีบทบาทหลักในการประสานส่งเสริม สนับสนุนและการอำนวยการ ความสะดวกต่าง ๆ ในการให้บริการการศึกษาทุกรูปแบบ มุ่งพัฒนาสถานศึกษาให้ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ส่งเสริมในการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ตามหลักการบริหารงานที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลัก โดยเน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ ตลอดจนการมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชนและองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้บริการ สนับสนุน ส่งเสริม ประสานงานและอำนวยการ ให้การปฏิบัติงานของสถานศึกษาเป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2. เพื่อประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและผลงานของสถานศึกษาต่อสาธารณชน ซึ่งจะก่อให้เกิด ความรู้ ความเข้าใจ เจตคติที่ดี เลื่อมใส ศรัทธาและให้การสนับสนุนการจัดการศึกษา

ขอบข่าย/ภารกิจ

1. การดำเนินงานธุรการ
2. งานเลขานุการคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. การพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ
4. การประสานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา
5. การจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร
6. งานเทคโนโลยีสารสนเทศ
7. การส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และบริหารทั่วไป
8. การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม
9. การจัดทำสำมะโนผู้เรียน
10. การรับนักเรียน
11. การส่งเสริมและประสานงานการจัดการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย
12. การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

13. การส่งเสริมงานกิจการนักเรียน

14. การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา

15. การส่งเสริมสนับสนุนและประสานงานการจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา

16. งานประสานราชการกับเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานอื่น

17. การจัดระบบการควบคุมภายในหน่วยงาน

18. งานบริการสาธารณะ

19. งานที่ไม่ได้ระบุไว้ในงานอื่น

5. แนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 39 และ 40 กำหนดให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง (กระทรวงศึกษาธิการ. 2542 : 29-30)

ตามนัยของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 การบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาจะเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางของการบริหารจัดการที่สถานศึกษา (School Based Management หรือ SBM) กล่าวคือ สถานศึกษาจะมีอิสระในการบริหารและจัดการศึกษาทั้งในด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารบุคคล และการบริหารงานทั่วไป ที่สนองตอบต่อความต้องการของผู้รับบริการและชุมชนโดยรอบ ภายใต้กรอบนโยบายและแผนที่กระทรวง และเขตพื้นที่การศึกษากำหนด โดยมีคณะกรรมการสถานศึกษาทำหน้าที่ในการบริหารจัดการ ทั้งนี้ต้องดำเนินงานด้วยความโปร่งใส และเปิดโอกาสให้สังคมตรวจสอบตลอดมา

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ดังนั้น เมื่อพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มีผลบังคับใช้ภารกิจที่ต้องเร่งดำเนินการ คือ หาแนวทางเพื่อให้การกระจายอำนาจไปยังเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาได้ผลสมตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติฯ สิ่งสำคัญที่ต้องดำเนินการ คือ ต้องปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่ และขอบข่ายการดำเนินงานของหน่วยงาน และบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เช่น การลดขนาดการบริหารในส่วนกลาง ขจัดขั้นตอนที่ไม่จำเป็นออกไป เพื่อทำหน้าที่กำกับ และตรวจสอบการดำเนินงาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาซึ่งจะตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติจะประสานงานที่เชื่อมโยงระหว่างส่วนกลาง และสถานศึกษา โดยจะทำหน้าที่กำกับ ดูแล ส่งเสริม และสนับสนุนสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาให้สามารถจัดการศึกษา สอดคล้องตาม

นโยบาย และมาตรฐานการศึกษา ส่วนบทบาทหลักในการบริหารจัดการศึกษานี้ มีผลให้สถานศึกษาโดยตรง

การกระจายอำนาจให้สถานศึกษามีอิสระในการบริหารจัดการศึกษานั้น มีผลให้สถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้เกี่ยวข้องต่าง ๆ ต้องปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่ใหม่หลายประการ โดยหลัก ๆ อาจสรุปได้ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2542 : 32-34)

1. **สถานศึกษา** สถานศึกษาจะต้องมีพันธสัญญาต่อผู้เรียนและชุมชน เช่น การปฏิรูปการเรียนการสอน การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น การสร้างระบบการประกันคุณภาพในสถานศึกษา รวมทั้งการตรวจสอบผลการดำเนินงาน และการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด

2. **ผู้ปกครองและชุมชน** ความผูกพันระหว่างผู้ปกครอง ชุมชน และบุคลากรในสถานศึกษาในกระบวนการเรียนการสอนจะเพิ่มมากขึ้น ผู้ปกครองจะต้องร่วมกันกับสถานศึกษาในการดูแลการเรียนของเด็ก นอกจากนี้ชุมชนรวมทั้งผู้ปกครองจะเข้ามามีบทบาทอื่น ๆ ร่วมพัฒนาหลักสูตร ร่วมจัดการเรียนการสอน ร่วมพัฒนาสถานศึกษา รวมทั้งเข้าร่วมในกระบวนการตรวจสอบการดำเนินงานของสถานศึกษา

3. **การบริหารจัดการ** การตัดสินใจในการบริหารการศึกษาจะเปลี่ยนไปเป็นรูปขององค์คณะบุคคลตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ แทนการบริหารสถานศึกษา โดยผู้บริหารสถานศึกษาแต่เพียงผู้เดียว ผู้แทนผู้ปกครอง และผู้แทนองค์กรชุมชน ที่เป็นกรรมการในคณะกรรมการสถานศึกษา จะต้องรู้บทบาท อำนาจหน้าที่ในการกำกับ สนับสนุน และส่งเสริมกิจการของสถานศึกษา ร่วมกันกำหนด กฎ กติกา และแนวปฏิบัติ เพื่อประสานความร่วมมือระหว่างชุมชน และสถานศึกษาในการรวมพลังความคิด และการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการจัดการศึกษา

4. **บุคลากรในสถานศึกษา** ผู้บริหารสถานศึกษาและครูต้องได้รับการพัฒนาทักษะในหน้าที่ให้เป็นมืออาชีพ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องปรับบทบาทเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนครูและบุคลากรใน ท้องถิ่น

5. **ในการพัฒนาการศึกษา** ที่จะต้องเป็นผู้นำที่สามารถประสานพลังครูในโรงเรียน รวมทั้งชุมชนต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี เพื่อพัฒนาสถานศึกษาตามวิสัยทัศน์ที่ตั้งไว้

เนื่องจากการกระจายอำนาจการบริหารไปยังสถานศึกษาดังกล่าวเป็นเรื่องใหม่ การบริหารจะประสบความสำเร็จได้นั้นจะต้อง (กรมสามัญศึกษา. 2542 : 49)

1. มีการกำหนดหน้าที่ ขอบข่าย บทบาท และคู่มือแนวทางการดำเนินงาน และร่วมกันพัฒนาการศึกษา มีการปรึกษาหารือระหว่างผู้ทรงคุณวุฒิและหน่วยปฏิบัติ และให้มี

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

โครงการนำร่องเพื่อปรับรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับชุมชน และท้องถิ่น เพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติร่วมกันก่อนที่จะนำไปขยายผลทั่วประเทศ

2. พัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา บุคลากรทางการศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจ ปรับบทบาท และกระบวนการทำงานแบบกระจายอำนาจทุกฝ่ายให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ รวมทั้งสร้างระบบแรงจูงใจที่เป็นธรรม

จากแนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ที่ได้กล่าวมาแล้วนั้นสามารถสรุปได้ว่า เมื่อพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติประกาศใช้ จะต้องมีการกระจายอำนาจในการบริหารจัดการจากส่วนกลางไปยังเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อให้สถานศึกษามีอิสระในการในการบริหารและจัดการศึกษาทั้งในด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารบุคคล และการบริหารงานทั่วไป เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียนและชุมชน

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6.1 งานวิจัยในประเทศ

เมตต์ เมตต์การุณจิต (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนของคณะกรรมการการศึกษาประจำจังหวัดนครราชสีมา พบว่า คณะกรรมการศึกษามีส่วนร่วมในการประสานงานโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการการศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกรรมการการศึกษา คือ ถิ่นกำเนิด เวลาที่อยู่ในชุมชน การมีบุตรหลานอยู่ในโรงเรียน และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน คือ ผู้บริหารที่มีความเป็นผู้นำ มีมนุษยสัมพันธ์ ซื่อสัตย์ และเป็นคนในท้องถิ่น ครูมีความประพฤติดี มีความรู้ความสามารถ เอาใจใส่ต่อเด็ก มีความเสียสละ และการปฏิบัติต่อโรงเรียนต่อกรรมการศึกษา คือ การให้เกียรติ ให้โอกาสในการมีส่วนร่วม ผลการปฏิบัติงานของโรงเรียน คือ การมีชื่อเสียง และการบริหารการเงินมีความโปร่งใส ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค ได้แก่ คณะกรรมการบางคนไม่มีเวลาว่าง และไม่มีถิ่นกำเนิดในเขตพื้นที่บริการของโรงเรียน ปัญหาที่เกี่ยวกับโรงเรียน คือ ผู้บริหารขาดความเป็นผู้นำและไม่มีมนุษยสัมพันธ์

ศิริวัตร บุญประสพ (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนชุมชนบ้านสวาย สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดสุรินทร์ พบว่า คณะกรรมการโรงเรียนให้การสนับสนุน

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

โรงเรียนด้านการให้คำปรึกษา เสนอแนะแนวทาง และวัสดุอุปกรณ์ เพื่อจัดการศึกษาและพัฒนาโรงเรียน การประสานกับองค์กรของรัฐและเอกชนเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และการให้บริการแก่ชุมชน คณะกรรมการที่เป็นผู้นำท้องถิ่นและมีบารมี เช่น พระเถระผู้ใหญ่มีบทบาทผลักดันให้ปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียนสูงสุดแก่โรงเรียน และชุมชน

บุญมี เชาระกำ (2542 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น พบว่ากรรมการโรงเรียนประถมศึกษามีระดับการปฏิบัติหน้าที่โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาตามสถานภาพของกรรมการโรงเรียนพบว่าผู้บริหารและข้าราชการครูในโรงเรียนมีระดับการปฏิบัติหน้าที่โดยรวมและรายด้านในระดับมาก ผู้ปกครองนักเรียนและศิษย์เก่า ผู้ทรง คุณวุฒิ ผู้นำท้องถิ่น มีระดับการปฏิบัติหน้าที่โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง

ประยุทธ เจริญชัยภูมิ (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ปัญหาในการดำเนินงานของคณะกรรมการโรงเรียน คือ ด้านประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ พบว่า ปัญหาที่สำคัญของการดำเนินงานของคณะกรรมการโรงเรียน คือ ด้านการกำหนดนโยบายแผนแม่บท และแผนพัฒนาโรงเรียน ซึ่งกรรมการที่มาจากประชาชนไม่กล้า แสดงความคิดเห็น เพราะมีความรู้น้อย ขาดความรู้ ความเข้าใจในกฎระเบียบของทางราชการ ด้านการประสานงานและเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ประชาชนมีปัญหาเรื่องเศรษฐกิจไม่ดี จึงให้ความช่วยเหลือโรงเรียนไม่เต็มที่

อุไร ศรีทุมมา (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ปัญหาการปฏิบัติงานของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี พบว่า คณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษามีปัญหาการปฏิบัติงานน้อย ในด้านการประสานงานกับองค์กรในท้องถิ่น และชุมชน ส่วนด้านอื่น ๆ มีปัญหาปานกลาง กรรมการจากประชาชนและข้าราชการ อื่น ๆ มีปัญหาปานกลาง กรรมการจากผู้บริหารโรงเรียนมีปัญหาน้อยในด้านการรับทราบความก้าวหน้า การดำเนินงานตามแผนงานของโรงเรียนด้านการประสานงานกับองค์กรในท้องถิ่นและชุมชน และด้านการแต่งตั้งที่ปรึกษา และคณะอนุกรรมการต่าง ๆ

ประหยัด พาณิชย์ดี (2542 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาระดับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ระดับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านซึ่งแยกเป็น 6 ด้าน คือ ด้าน

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

การกำหนดนโยบายแผนแม่บท และแผนพัฒนาโรงเรียน ด้านการให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน ด้านการให้คำปรึกษาสนับสนุนและการร่วมบริหารงบประมาณ ด้านรับทราบความก้าวหน้าการดำเนินงานตามแผนของโรงเรียน ด้านการประสานงานและสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และด้านการแต่งตั้งที่ปรึกษาและหรือคณะอนุกรรมการดำเนินงาน พบว่า คณะกรรมการที่มาจากผู้บริหารและข้าราชการครูมีระดับการปฏิบัติงานมาก ส่วนคณะกรรมการโรงเรียนที่มาจากผู้ทรงคุณวุฒิกับผู้ปกครองนักเรียนและศิษย์เก่าของโรงเรียนมีการปฏิบัติงานในระดับปานกลาง

พินิจ จำปาหอม (2543 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานี พบว่า คณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษามีการปฏิบัติหน้าที่เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ดังนี้ คือ การแต่งตั้งที่ปรึกษาและหรือคณะอนุกรรมการดำเนินงาน อย่างใดอย่างหนึ่งตามที่ได้รับมอบหมาย การให้คำปรึกษา แสวงหา และมีส่วนร่วมในการบริหารการเงิน และงบประมาณ ตลอดจนวิทยากรภายนอก และการให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน นอกจากนี้คณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษามีปัญหาในการปฏิบัติหน้าที่ คือ คณะกรรมการโรงเรียนไม่ได้ร่วมปฏิบัติหน้าที่เพราะไม่มีเวลา ไม่ทราบว่ามีการประชุมหรือจัดอบรม ไม่ได้เสนอแนะเพราะเกรงใจผู้บริหาร ขาดประสบการณ์ ไม่มีความมั่นใจและไม่กล้าเสนอแนะ

สุปัน ราสุวรรณ์ (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของกรรมการโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอำนาจเจริญ ผลการศึกษา พบว่า

1. การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของกรรมการโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอำนาจเจริญ อยู่ในระดับค่อนข้างน้อย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

2. การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของกรรมการโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอำนาจเจริญ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ การเป็นตัวแทนของโรงเรียน การร่วมกิจกรรมของโรงเรียน การประสานงานกับองค์กรท้องถิ่น การให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน การช่วยเหลือนักเรียนหรือโรงเรียน การกำหนดนโยบาย แผน แม่บท และแผนพัฒนาโรงเรียน การให้คำปรึกษาเสนอแนวทางและมีส่วนร่วมในการบริหารการเงินและงบประมาณของโรงเรียน การรับทราบความก้าวหน้า การดำเนินงานของโรงเรียน การแต่งตั้งที่ปรึกษาและหรือคณะอนุกรรมการ การเป็นสื่อกลางระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

3. เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของกรรมการโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอำนาจเจริญ จำแนกตามเพศและอายุ ไม่พบความแตกต่าง (อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ) แต่เมื่อจำแนกตามตำแหน่งในคณะกรรมการโรงเรียน ระดับการศึกษาและระดับรายได้ พบว่า แตกต่างกัน (อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05)

4. เมื่อเปรียบเทียบเป็นรายคู่ ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's Method) พบว่า กรรมการโรงเรียนที่มีรายได้ต่ำกว่า 20,000 บาทต่อปี กับรายได้ 50,001-100,000 บาทต่อปี และเกินกว่า 100,000 บาทต่อปี แตกต่างกัน (อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05) กรรมการโรงเรียนที่ระดับการศึกษาประถมศึกษาและมัธยมศึกษากับปริญญาตรี แตกต่างกัน (อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05)

5. ปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของกรรมการโรงเรียนที่เป็นปัญหาลำดับแรก คือ การขาดการประสานงาน

6. แนวทางการแก้ปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของกรรมการโรงเรียนที่เสนอตรงกันมากที่สุด คือ ควรจัดประชุมสัมมนากรรมการโรงเรียนทุกปี

อัตถพร สาระทัน (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 7 ผลการศึกษา พบว่า สภาพการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของคณะกรรมการโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในเขตการศึกษา 7 ตามหน้าที่ที่ กำหนดในระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2539 โดยภาพรวมเห็นว่ามีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีส่วนร่วมสูงสุด คือ การประสานงานกับองค์กรในท้องถิ่น ทั้งภาครัฐและเอกชน รองลงมา คือ การรับทราบความก้าวหน้าการดำเนินงานตามแผนของโรงเรียน การแต่งตั้งที่ปรึกษาและหรือคณะอนุกรรมการ การให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน และการกำหนดแผนแม่บทและแผนพัฒนาของโรงเรียน ตามลำดับ อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านที่มีส่วนร่วมต่ำที่สุด คือ การให้คำปรึกษาและให้การสนับสนุนด้านต่าง ๆ อยู่ในระดับปานกลาง

เมื่อพิจารณาในแต่ละกลุ่มสถานภาพของคณะกรรมการโรงเรียนเป็นรายด้าน พบว่า กลุ่มผู้บริหารโรงเรียนและข้าราชการครู โดยภาพรวมเห็นว่ามีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีส่วนร่วมสูงสุด คือ การกำหนดนโยบายแผนแม่บทและแผนพัฒนาของโรงเรียน รองลงมา คือ การให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน ส่วนด้านที่มีส่วนร่วมต่ำสุด คือ การแต่งตั้งที่ปรึกษาและหรือคณะอนุกรรมการ กลุ่มผู้ปกครองและศิษย์เก่า โดยภาพรวมเห็นว่ามีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง สำหรับด้านที่มีส่วนร่วมสูงสุด คือ การรับทราบความก้าวหน้าการ

ดำเนินงานตามแผนของโรงเรียน รองลงมามีส่วนร่วมเท่ากัน คือ การประสานงานกับองค์กรในท้องถิ่นทั้งภาครัฐและเอกชน และการแต่งตั้งที่ปรึกษาและหรือคณะอนุกรรมการ ส่วนด้านที่มีส่วนร่วมต่ำสุด คือ การให้คำปรึกษาและให้การสนับสนุนด้านต่าง ๆ กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ โดยภาพรวมเห็นว่า มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง สำหรับด้านที่มีส่วนร่วมสูงสุด คือ การประสานงานกับองค์กรในท้องถิ่นทั้งภาครัฐและเอกชน รองลงมา คือ การแต่งตั้งที่ปรึกษาและหรือคณะอนุกรรมการ ส่วนด้านที่มีส่วนร่วมต่ำสุด คือ การให้คำปรึกษาและให้การสนับสนุนด้านต่าง ๆ

เมื่อพิจารณาเป็นรายกลุ่มการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของคณะกรรมการโรงเรียน พบว่า กลุ่มที่มีส่วนร่วมสูงสุด คือ กลุ่มผู้บริหารและข้าราชการครู รองลงมา คือ กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ส่วนกลุ่มที่มีส่วนร่วมต่ำสุด คือ กลุ่มผู้ปกครองและศิษย์เก่า

สถาพร **ชูศรีทอง (2543 : บทคัดย่อ)** ได้ศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการโรงเรียนต่อการมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ในการปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษา พบว่า คณะกรรมการโรงเรียนโดยส่วนรวมและจำแนกตามสถานภาพ มีปัญหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ในการปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนประถมศึกษาโดยรวมและเป็นรายด้าน 5 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง และมีปัญหาด้านการให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการโรงเรียนอยู่ในระดับน้อย ยกเว้นผู้ปกครองนักเรียนและศิษย์เก่าของโรงเรียน และผู้ทรงคุณวุฒิมีปัญหาในด้านนี้อยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นผู้บริหารและข้าราชการในโรงเรียนมีปัญหาด้านการรับทราบความก้าวหน้าการดำเนินการตามแผนของโรงเรียนอยู่ในระดับน้อย คณะกรรมการโรงเรียนได้เสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหาที่สำคัญ ได้แก่ ควรให้คณะกรรมการโรงเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายแผนแม่บทและแผนพัฒนาโรงเรียนควรมีการประชุมชี้แจงรายละเอียดของแผนให้ทราบก่อนการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี ควรแจ้งงบประมาณที่ได้รับจัดสรรประจำปีให้คณะกรรมการโรงเรียนทราบเป็นระยะ ๆ ควรมีการรายงานความก้าวหน้าในการดำเนินการตามแผนของโรงเรียนให้ชุมชนทราบอย่างต่อเนื่องและควรจัดให้มีการประชุมคณะกรรมการโรงเรียนอย่างน้อยภาคเรียนละ 2 ครั้ง ควรประชาสัมพันธ์เผยแพร่ผลงานของโรงเรียนทางหอกระจายข่าว แผ่นพับ จุลสาร และในการแต่งตั้งที่ปรึกษาและหรือคณะอนุกรรมการ ควรพิจารณาจากผู้ที่มีความรู้ความสามารถมีประสบการณ์เป็นที่ยอมรับของชุมชน

ประมูล ศรีชนะ (2543 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาความต้องการมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในการดำเนินงานโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการ

ประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดยโสธร พบว่า สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลที่มาจากการเลือกตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ต้องการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานโรงเรียนประถมศึกษาโดยภาพรวมแต่ละงานอยู่ในระดับมาก โดยเรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมาไปหาน้อย คือ งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน งานธุรการการเงิน งานกิจการนักเรียน งานวิชาการ งานบุคลากรและงานอาคารสถานที่ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อของแต่ละงานที่มีความต้องการอยู่ในระดับมากและมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 3 ลำดับ คือ งานด้านวิชาการ สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลมีส่วนร่วม ได้แก่ ต้องการมีส่วนร่วมในการจัดหาสถานที่ประกอบการงานอาชีพ แหล่งประกอบการเรียนรู้ การร่วมเป็นคณะกรรมการจัดทำและพิจารณาแผนของโรงเรียน การมีส่วนช่วยเหลือในการนำเครื่องมือมาใช้ในการเรียนการสอน งานด้านบุคลากร สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลร่วมเป็นคณะกรรมการคัดเลือกบุคลากรเพื่อปฏิบัติงานในโรงเรียน และร่วมเป็นกรรมการออกกฎ ระเบียบ เกี่ยวกับบุคลากร การประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร งานด้านกิจการนักเรียน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลมีส่วนร่วม ได้แก่ ร่วมกันป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียน จัดกิจกรรมยกย่องให้กำลังใจแก่นักเรียนผู้ประพฤติดี จัดกิจกรรมเสริมความประพฤติและระเบียบวินัย งานด้านธุรการการเงิน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลมีส่วนร่วม ได้แก่ ร่วมในการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้าง การจัดให้มีคณะอนุกรรมการควบคุมตรวจสอบงบประมาณและพิจารณาการใช้จ่ายงบประมาณที่โรงเรียนได้รับจัดสรร งานด้านอาคารสถานที่ องค์การบริหารส่วนตำบลมีส่วนร่วม ได้แก่ ร่วมดำเนินการวางแผนการใช้อาคารสถานที่ ร่วมจัดและดำเนินการในการใช้ประโยชน์จากอาคารเรียนบำรุงรักษาความปลอดภัยของอาคารเรียน และดำเนินการจัดบรรยากาศทางวิชาการในโรงเรียน และงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลมีส่วนร่วม ได้แก่ ต้องการมีส่วนร่วมในการวางแผนงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน การมีส่วนร่วมสร้างและเผยแพร่เกียรติประวัติของโรงเรียน และการมีส่วนร่วมในการประสานงานกับองค์กรท้องถิ่นที่เป็นภาครัฐ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

สุภาพ ประเสริฐโส (2543 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการมีส่วนร่วมในงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี พบว่า บุคลากรโดยรวมและจำแนกตามสถานภาพตำแหน่ง มีความต้องการมีส่วนร่วมในงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนโดยภาพรวมและเป็นรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับตามตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ด้านแรก คือ ด้านงานการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น ๆ ด้านงานการรับ

ความช่วยเหลือสนับสนุนจากชุมชน และด้านงานการให้บริการชุมชน ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านงานการประชาสัมพันธ์คณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลและผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา มีความต้องการมีส่วนร่วมในงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยภาพรวมและเป็นรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษามีความต้องการมีส่วนร่วมมากกว่าคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล

อำนาจ สิทธิแสง (2543 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบล ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาและคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาและคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลโดยรวมเห็นว่าการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอท่าตูมโดยรวมและเป็นรายด้าน 3 งาน อยู่ในระดับน้อย คือ งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน งานอาคารสถานที่ และงานกิจการนักเรียน ยกเว้นคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลเห็นว่าการมีส่วนร่วมในงานธุรการการเงินและพัสดุอยู่ในระดับน้อย ส่วนผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่าการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอท่าตูมโดยรวมและเป็นรายด้าน 5 งาน อยู่ในระดับน้อยและมีการมีส่วนร่วมในงานธุรการ การเงินและพัสดุ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

วีระวัฒน์ ศรีโนนยางค์ (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียนต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษาพบว่าคณะกรรมการโรงเรียนโดยส่วนรวมและจำแนกตามสถานภาพมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียนต่อการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

จัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น โดยรวมและเป็นรายด้าน 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก และมีการปฏิบัติหน้าที่ด้านการดำเนินการกำหนดนโยบายแผนแม่บทและแผนพัฒนาโรงเรียน อยู่ในระดับ ปานกลาง ยกเว้นผู้บริหารโรงเรียนและข้าราชการครูเห็นว่ามีการปฏิบัติหน้าที่ด้านการรับทราบความก้าวหน้า การดำเนินงานตามแผนของโรงเรียน อยู่ในระดับปานกลาง และผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่ามีการปฏิบัติหน้าที่ด้านการกำหนดนโยบายแผนแม่บทและแผนพัฒนาของโรงเรียนอยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนี้คณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษาที่มีสถานภาพต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

เดลานีย์ (สุนัน คำจันทร์, 2544 : 75 ; อ้างอิงมาจาก Delaney, (200 : 2349 A) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการตัดสินใจสร้างหลักสูตรระดับท้องถิ่น โดยดัดแปลงขยายจากรูปแบบของ Hirschman โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบทัศนะของผู้ปกครอง ในฐานะที่เป็นคณะกรรมการโรงเรียนในระบอบประชาธิปไตย และการรับรู้เกี่ยวกับช่องทางการสื่อสารที่ผู้มีสิทธิ์เรียกร้องต่าง ๆ พึงพอใจและไม่พึงพอใจ การศึกษาใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้เรียกร้องอยากเข้ามามีบทบาทในการกำหนดหลักสูตรของโรงเรียน จำนวน 23 คน ผลการศึกษา พบว่า (1) มีความแตกต่าง ของวิสัยทัศน์ในด้านบทบาทหน้าที่ระหว่างผู้เรียกร้องกับนักการศึกษา จึงทำให้เกิดความตึงเครียดในการประชุมปรึกษาหารือกัน (2) ช่องทางในการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ได้แก่ การเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองได้แสดงความคิดเห็นที่เน้นเรื่องราวของเด็กคนใดคนหนึ่ง หรือในสถานการณ์หนึ่ง และไม่ต้องทำให้เกิดการโต้แย้งกัน (3) การเปิดโอกาสให้มีการสื่อสารแบบสองแนวทางอย่างเปิดเผยและดำเนินไปอย่างราบรื่นจะทำให้ผู้ปกครองมีการแสดงความคิดเห็นเพิ่มมากขึ้น และจะลดการเพิกเฉย และการลุกออกไปจากที่ประชุมได้ (4) ถ้าการตัดสินใจใด ๆ ไม่มีการสร้างกลไกที่ส่งเสริมกระตุ้นให้เกิดความเปิดเผยและมีเจตจำนงร่วมกันจะก่อให้เกิดการขัดแย้งและประท้วงกันได้มากขึ้นและ (5) ผู้เรียกร้องที่เป็นนักธุรกิจมืออาชีพจะซักถามให้ผู้บริหารเสนอแนวทางรูปแบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและเป็นสังกัปขึ้นมากกว่าผู้เรียกร้องกลุ่มอื่น ๆ

โกล์ด (สุนันท์ คำจันทร์. 2544 : 75 ; อ้างอิงมาจาก Gold, 2000 : 2338 A) ได้ศึกษากระบวนการทางสังคมที่ชุมชนแห่งหนึ่งริเริ่มขึ้นในโรงเรียนชุมชน ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิรูปการศึกษาของเมืองฟิลาเดเฟีย เพื่อเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครอง ชุมชน และนักการศึกษา ให้เข้ามาเป็นหุ้นส่วนและร่วมมือกันในการจัดการศึกษาของโรงเรียนท้องถิ่นชุมชน ผลการศึกษาพบว่า ผู้ปกครองส่วนมากเป็นผู้มีรายได้ต่ำ แนวความคิดของตนเองเคยถูกนักการศึกษาละเลย ไม่เห็นความสำคัญ แต่เมื่อได้เข้ามาร่วมในกิจกรรมทางสังคมที่มีการวางแผนอย่างเป็นระบบ สามารถช่วยให้ผู้ปกครองทั้งหลายตระหนักถึงการเข้ามาในหุ้นส่วน และมีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์การศึกษาของบุตรหลาน การจัดองค์กรในชุมชนจึงเป็นผลดี เนื่องจากเป็นตัวกลางระหว่างครอบครัวกับโรงเรียน ทำให้สามารถนำผู้ปกครองที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาร่วมงานกับโรงเรียนได้ จึงถือว่าผู้ปกครองเป็นสมบัติมีค่าอย่างหนึ่ง ดังนั้นการศึกษาครั้งนี้สรุปได้ว่า การชักนำให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา จึงเป็นการทำให้ผู้ปกครองเป็นสมบัติทางด้านวัฒนธรรมและสังคม ที่จะส่งเสริมช่วยเหลือในการจัดประสบการณ์ในการเรียนให้กับเยาวชนของท้องถิ่นได้

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

เมอร์ฟี (ปรีชา กัลยา. 2544 : 52 ; อ้างอิงมาจาก Murphy, 1995 : 1608) ได้ศึกษาและวิเคราะห์สาระและรูปแบบการตัดสินใจของคณะกรรมการสภา จำนวน 44 คน จากโรงเรียนประถมศึกษา 3 แห่ง ในรัฐเท็กซัส โดยใช้การสัมภาษณ์แบบวัดการตัดสินใจโดยเน้น 3 เรื่อง คือ บทบาทหน้าที่ของกรรมการสภาโรงเรียน การฝึกอบรม และรูปแบบของการกำหนดการปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมาย ผลการศึกษาพบว่า คณะกรรมการสภาโรงเรียนรับรู้ว่ามีบทบาทหน้าที่สำคัญในเรื่องการกำหนดเป้าหมาย และการกำกับดูแลการบริหารงานของโรงเรียนมากที่สุด ส่วนมากไม่ค่อยมีความมั่นใจในบทบาทเกี่ยวกับงบประมาณ หลักสูตร และการบรรจุแต่งตั้งบุคลากรของโรงเรียน กรรมการบริหารโรงเรียนบางส่วนได้เคยได้รับการฝึกอบรมในการมีบทบาทหน้าที่การเป็นกรรมการสภาโรงเรียน และรูปแบบที่กรรมการสภาโรงเรียนได้กำหนดสำหรับโรงเรียน ได้แก่ การบริหารจัดการแผนงาน การจัดองค์กรสภาและทำงานของสภา การประเมินการปฏิบัติงานโรงเรียน และของสภา ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่และการรับรู้ผลกระทบต่าง ๆ ต่อการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน นอกจากนี้ยังพบว่า ครูใหญ่ส่วนมากมีอิทธิพลต่อสภาในด้านการตัดสินใจ การอภิปรายประเด็นปัญหาต่าง ๆ ตลอดจนการรับรู้บทบาทหน้าที่ เป็นต้น

ฮาคาเนน (ธีระ ลูกอินทร์. 2543 : 75 ; อ้างอิงมาจาก Hakanen, 1975 : 600 –A) ได้ทำการวิจัยเรื่องบทบาทของผู้ปกครองนักเรียนในด้านความร่วมมือ พบว่า

1. ผู้ปกครอง ยังขาดความรู้ที่เพียงพอเกี่ยวกับความเป็นไปของโรงเรียน และการศึกษาได้เสนอแนะให้มีการติดต่อสื่อสารระหว่างโรงเรียนกับชุมชนให้มากขึ้น

2. การขาดข้อมูลข่าวสาร และการติดต่อภายในชุมชน ทำให้ผู้ปกครองขาดความร่วมมือกันภายในชุมชน

3. เครื่องมือที่ใช้ติดต่อไม่เพียงพอ มีข้อเสนอให้แจ้งนโยบายการติดต่อระหว่างโรงเรียนกับชุมชน จุดมุ่งหมาย ความรับผิดชอบ รายละเอียดเกี่ยวกับการเงิน เวลา และความจำเป็นด้านอื่น ๆ ของโรงเรียนให้ชุมชนทราบ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

เบเคอรา (ศิริวัตร บุญประสพ. 2541 : 45 ; อ้างอิงมาจาก Becerra, 1974 : 9887 – A) วิจัยเรื่อง บทบาทและความเข้าใจระหว่างผู้บริหารกับตัวแทนของชุมชน ต่อการวิจัยปัญหาของโรงเรียน เขาได้เลือกปัญหาของโรงเรียนที่ต้องอาศัยการตัดสินใจร่วมกันของผู้บริหารและตัวแทนของชุมชน ผลการวิจัยพบว่า ทั้งสองฝ่ายพยายามที่จะทำความเข้าใจ และปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่และนโยบายที่ได้ตกลงกันไว้ นอกจากนี้ยังพบอีกว่า

1. ผู้บริหารต้องสนใจและเข้าใจความแตกต่างของชุมชน และต้องพร้อมที่จะเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชนได้ในทุกโอกาส

2. ทัศนคติในทางที่ไม่พึงประสงค์ของแต่ละฝ่ายจะเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงาน

3. การให้ประชาชนหรือชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของโรงเรียนจะต้องจัดเตรียมเข้าร่วมกับชุมชนมากเกินไป

4. ผู้บริหารจะต้องยอมรับในเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น และไม่ควรคาดหวังผลที่ได้รับจากการเข้าร่วมกับชุมชนมากเกินไป

Hwang (1997 : 2768) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอุดมการณ์ทางการเมืองของท้องถิ่น – ชุมชนกับมาตรการวัดผลสัมฤทธิ์ในการจัดการศึกษาในโรงเรียนระดับท้องถิ่น ในมลรัฐเทกซัส ผลการศึกษา พบว่า มีความสัมพันธ์ระหว่างอุดมการณ์ทางการเมืองของท้องถิ่นกับผลการเรียนของนักเรียนและค่าใช้จ่ายของโรงเรียน ชุมชนที่มีความคิดค่อนข้างเสรีมากกว่าจะมีนักเรียนปีสุดท้ายที่มีคะแนนเฉลี่ยเกินเกณฑ์ของ SAT และ ACT มากกว่า แต่นักเรียนทั่วไปมีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าเกณฑ์ของ SAT และ ACT และมีค่าใช้จ่ายของโรงเรียนมากกว่าชุมชนที่มีแนวความคิดเชิงอนุรักษ์ โดยสรุปผลการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่า อุดมการณ์ทางการเมืองเป็นเครื่องมือสำคัญในการทำความเข้าใจนโยบายการศึกษา การที่ชุมชนมีอุดมการทางการเมืองเสรีมากขึ้นไม่ได้ยืนยันว่าจะทำให้นักเรียนมีผลการเรียนดีขึ้นตามมาตรการที่ใช้วัด และค่าใช้จ่ายของโรงเรียนในชุมชนที่มีความคิดเสรีมากกว่าจะมีสูงกว่าทางโรงเรียนในชุมชนที่มีแนวคิดอนุรักษ์นิยม

Miller (1996 : CD-ROM) ได้ทำการศึกษาบทบาทปัจจุบันของสภาโรงเรียน และบทบาทที่มีศักยภาพของสภาในอนาคต กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สมัคร จำนวน 10 คน เลือกมาโดยวิธีเจาะจง ผู้สมัครประกอบด้วยสมาชิกสภาโรงเรียน จำนวน 5 คน และผู้บริหารโรงเรียน สเตอร์เจียน และการสัมภาษณ์ผู้สมัครทุกคนโดยใช้คำสัมภาษณ์เดียวกัน ผลการวิเคราะห์แนวคิดปรากฏว่ามีแนวที่ส่งผลอยู่ 4 ประการ คือ ก) ความสำคัญของการสื่อสาร ข) ความต้องการสภาโรงเรียนในการมีบทบาทที่มีความหมาย ค) ความต้องการของท้องถิ่น เพื่อกำหนดบทบาทสำหรับสภาโรงเรียน และ ง) สภาโรงเรียนมีความสำคัญสำหรับโรงเรียน ส่วนแนวคิดอื่น ๆ ได้แก่ "ปัจจัยมนุษย์" และภารกิจบางประการที่เกิดขึ้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

Montera (1997 : 3768) ได้ศึกษาโครงการเปลี่ยนแปลงชุมชนและการศึกษา โดยมุ่งเน้นศึกษาเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างบ้าน โรงเรียน และชุมชน ในโรงเรียนประถมศึกษาโอเจา การศึกษาครั้งนี้ต้องการวิเคราะห์การพัฒนาการของความสัมพันธ์ระหว่างบ้าน โรงเรียน และชุมชนในช่วงระยะเวลา 4 ปีแรกของโครงการ โดยจำแนกความสัมพันธ์ออกเป็น 3 ด้าน คือ ธรรมชาติของกิจกรรมที่ผู้ปกครองและบุคลากรโรงเรียนเข้ามามีส่วนร่วม ทัศนะของครูเกี่ยวกับครอบครัวและชุมชน และความเชื่อมโยงระหว่างการดำรงชีวิตในชุมชนกับการดำรงชีวิตในชุมชน

กับการดำรงชีวิตตามหลักสูตรของนักเรียน ผลการศึกษาพบว่า ธรรมชาติโดยรวมของความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับครอบครัวและชุมชนได้เปลี่ยนแปลงจากเดิม ซึ่งไม่ค่อยเชื่อมโยงประสานงานกันไปสู่การมีความเชื่อมโยงและการมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันมากยิ่งขึ้น ซึ่งผลจากการศึกษาครั้งนี้แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาการที่สำคัญจำนวนมากมายที่เกิดขึ้นภายในความสัมพันธ์ระหว่างบ้าน โรงเรียน และชุมชนผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นชีวิตการทำงานของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กการนำเอาแนวทางปฏิบัติแบบประชาธิปไตยไปใช้ในโรงเรียน และสุดท้ายก็คือความเป็นผู้นำของครูใหญ่

จากการศึกษาผลงานวิจัยในประเทศ และต่างประเทศ พอสรุปได้ว่า คณะกรรมการสถานศึกษาในโรงเรียน มักมีการปฏิบัติหน้าที่อยู่ระหว่างน้อยถึงปานกลาง บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาในโรงเรียนในด้านให้คำปรึกษา เสนอแนะ แนะนำแก่โรงเรียนในด้านการกำหนดแนวทางในการพัฒนา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น การให้ความช่วยเหลือ การประสานงาน การขอความร่วมมือจากประชาชน และหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อเข้าร่วมพัฒนาโรงเรียน การปฏิบัติจริงทุกบทบาทหน้าที่อยู่ในระดับน้อย และจากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าการจัดการศึกษานั้นเป็นภาระของบุคคลทุกฝ่ายเพราะเป็นภารกิจในการพัฒนาคน โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนไทยซึ่งอยู่ในวัยการศึกษาต้องได้รับการพัฒนาให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ ก้าวทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลกและปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจ การเมือง สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ดังนั้น งานการศึกษาจึงเป็นงานที่สำคัญยิ่งที่ทุกฝ่ายต้องรับผิดชอบร่วมกันไม่ว่าจะเป็นผู้มีหน้าที่โดยตรง คือ ครู อาจารย์ และบุคลากรในโรงเรียน หรือผู้ปกครองนักเรียน ประชาชนในชุมชน องค์การปกครองท้องถิ่น โดยเฉพาะคณะกรรมการสถานศึกษาซึ่งเป็นองค์การบริหารโรงเรียน ซึ่งเป็นองค์การคณะบุคคลที่ประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุดในการจัดการศึกษาในโรงเรียน ผู้วิจัยตระหนักว่า การจัดการศึกษาควรเป็นหน้าที่โดยตรงของคนที่อยู่ในชุมชนและใกล้ชิดกับโรงเรียนมากที่สุด ซึ่งจะได้รับทราบปัญหาและความต้องการของคนในชุมชน จึงได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนา การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา ตามบทบาทหน้าที่ที่กำหนดไว้ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานโดยคณะบุคคลของโรงเรียนมัธยมศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพ ส่งผลต่อการศึกษาของชาติต่อไป